ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"

Խմբագրատան տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամենուրեք

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.

Տպարանի տէլէֆօն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ".
TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK".

Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կոպ., IV երեսի վրա—10 կոպ.:

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торговъ. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնօյում՝ Большая, 38, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Նոյեմբերի 1-ից մինչեւ տարվայ վերջը 2 րուբլի:

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ: ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ:

Նոյեմբերի 6-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ Է

ԹԵՄ. ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Սրանով հրաւիրվում են բոլոր ընտրված ներկայացուցիչները Թիֆլիսի առաջնորդարան մասնակցելու պատգամաւորի ընտրութեան:

(2.) առ. 1048. 2—1

ՃԱՄՊՈՒՍԱԿՆԵՐ (чемоданы) ԳԼՕՏՐՕՏԷՐ
ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ԾԾՄԲԱՑՐԱԾ
ՄԿԱՆԱԹԵԼԻՑ ԳՈՐԾՎԱԾ ԿՏՈՐԻՑ
ԿԱՇՈՒՑ ԱՄՈՒՐ

ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ԻՍԿԱԿԱՆ ԿՕՇԿԵՂԷՆ
„ԳԱՆԱՆԱ" ՖԻՐՄԱՅԻ

Վաճառվում է Ռուսաստանում միայն ԵՂԲ. Ա. ԵՒ ԵԱ. ԱԼՃՎԱՆԳԻ խանութում

Թիֆլիսի բաժանմունքը—Դվօրցօվայա փողոց, տէլէֆօն № 477.

(հ. կ.) 1050. 3—1

662. 100—59 առ. (հ. հ. կ.)

Բեռլինի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ

Ներքին հիւանդութիւններ՝ առանձնապէս կրծքի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի:
Սրսկումներ նաև տուբերկուլինով:
Ընդունելութիւնը ամեն օր՝ առաւօտեան ժամը 9—11-ը և երեկոյեան ժամը 5—7-ը:
Католическая ул. д. № 10.
(ա.օ.) առ. 989. 100—19

ԲԺԻՇԿ
Գր. ՄԱԿԱՐԵԱՆ

Ներքին եւ երեխայոց հիւանդութիւններ
Ընդունում է հիւանդներին իր նոր բնակարանում՝ Գանօվսկայա փողոց, տուն Սէյլանովների, № 18, տէլէֆօն 615.
Առաւօտեան 12—1 ժամը
Երեկոյեան 5—6 ժամը
(հ.հ.կ.) առ. 819. 100—25

ԲԺԻՇԿ
Ռ. Ս. ԴԱՒԹԵԱՆՑ

Ներքին եւ ջղային հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւնը (ցերեկվայ ժամը 12—1.
ամեն օր (երեկոյեան ժամը 5—7.
Հասցէն՝ Կօչուբէեվսկայա փող. № 22.
Նիկօլայեվսկայա փողոցից՝ № 44 տան անկիւն:
(հ.հ.կ.) առ. 243. 100—87

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Գ. ԿԷՕՆՃԵԱՆ

Ընդունում է ատամի և բերանի հիւանդութիւն ունեցողներին: Պլոմբ, արհեստական ատամներ իւրաքանչիւրը 1 րուբլի, և այլն:
Աշակերտներին և ծառայողներին 50% զեղչ:
Ընդունելութիւնը առ. ժամը 9—2-ը և 4—7-ը երեկ.
Միքայէլեան փող. № 6, մուտքը պերեւուլկայից:
(հ.հ.կ.) առ. 876. 50—24

ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՂ ՈՅԺԵՐՈՎ

I

Եթէ մեր կեանքի տնտեսական և կուլտուրական պայմանները փոխվել են, ուրեմն պէտք է համապատասխան կերպով փոփոխութիւններ կրի նաև այն մաքառումը, որ մարդ մղում է գոյութեան կռւի ասպարէզում:

Իսկ մենք ինչ ենք տեսնում մեր իրականութեան մէջ:

Մի սարսափելի տխուր երեւոյթ, աղքատութիւն մի այնպիսի երկրում, որը պէտք է բարեկեցիկ կեանք ստեղծէր, նախանձելի և օրինակելի ուրիշների համար:

Անշուշտ՝ բոլորովին ուրիշ պատկեր ներկայացնում կը լինէր մեր երկիրը, եթէ նրա մէջ գործէր ստեղծագործող, առաջադիմող, բարեկարգող, բեղմնաւորող ոգին:

Այդ չը կայ կամ դեռ չափազանց թոյլ է:

Եւ որ աւելի սոսկալին է, նոյնիսկ հինը չէ հայթայթում այն, ինչ որ նա տալիս էր իր նախկին դրութեան մէջ:

Պակասել է արդիւնաբերութիւնը, թուլացել է արհեստը, արտաքին պայմանները դարձել են աննպաստ՝ հին մթերքների համար:

Կատարելագործութիւնից զուրկ արդիւնաբերութիւնը դարձել է աւելորդ մի բան, որ այլևս չէ գրաւում մարդկանց:

Իսկ կատարելագործութիւնը չը կայ ու չը կայ: Նա սպասում է իր նախաձեռնողներին, իր մշակներին:

II

Այս տարի մի կուլտուրական յոբելեան կատարվեց Ամերիկայում՝ շատ հետաքրքրական և ուսանելի:

Դա միլիոներորդ արտօնաթղթի յոբելեանն էր:

Դա յոբելեանն էր և կուլտուրական նախաձեռնող ոգու արտայայտութեան:

Եւ այդ կողմից նա արժանի է խոր ուշադրութեան:

Ահա ինչումն է բանը: Ամերիկայի Միացեալ-Պետութիւններում 75 տարի սրանից առաջ տրվել է մի գիւտի համար առաջին արտօնաթուղթը կամ պրիվիլեգիան:

Առաջին գիւտին յաջորդել են միւսները՝ սկզբում փոքր թւով, յետոյ տարէ-տարի աւելի մեծ քանակով, իսկ վերջին տարիներում հսկայական թւերով: Եւ ահա այս տարի ամառը տրվեց արտօնաթուղթ, որի վրա նշանակված էր «միլիօն» համարը:

Եւ անշուշտ՝ այդ համարով նշանակված արտօնաթուղթը ինքը մի հոյակապ վկայաթուղթ էր կուլտուրական ազգի հնարագիտութեան, մարդկային նախաձեռնող ոգու և ստեղծագործական կորովի արտայայտութեան:

Եւ մի՞թէ զարմանալի է այժմ, որ այդպիսի կուլտուրական բեղմնաւոր ոգով համակված և օժտված ամերիկացին հսկայական նուաճումներ է անում իրականութեան մէջ:

III

Եթէ համեմատութեան առնենք Ռուսաստանը և մասնաւորապէս մեր երկիրը, մենք կը տեսնէինք, որ ողբալի մի վիճակի մէջ ենք գտնվում մենք:

Ռուսաստանը, որ երկպատիկ աւելի ազգաբնակութիւն ունի, քան Միացեալ-Պետութիւնները, տալիս է տարեկան 25 անգամ աւելի պակաս թւով արտօնաթղթեր և, ուրեմն, ուրիշ խօսքով՝ նա գիւտերի մէջ մասնակցում է յիսուն անգամ աւելի նուազ եռանդով: Արդարև՝ ընդարձակ պետութեան ազգաբնակութիւնը տարեկան կարողանում է միայն 1200 արտօնաթուղթ դուրս բերել:

Կովկասում այնքան քիչ են նորամուծութիւնները, ազգաբնակութեան մէջ դեռ ևս այնքան թոյլ են հնարագիտութեան փաստերը, որ մեզ համար օտարոտի և չնաշխարհիկ մի բան է թւում, երբ մենք հանդիպում ենք փոքր ի շատէ լուրջ գիւտերի հեղինակների մեր երկրում:

Սակայն կեանքի պահանջները հրամայողական շեշտերով մեր առաջն են դրել կատարելագործութիւնների և առաջադիմական գործունէութեան անհրաժեշտութիւնը:

Մենք այլևս բարոյական և տնտեսական ոչ մի իրաւունք չունենք անտես առնելու լաւագոյն գոյութեան համար պարզված ցուցումները:

Նախաձեռնող և ստեղծագործող ոգին պէտք է սկսի գործել բեղմնաւորելու մեր առաջադիմութեան գործը:

Ա. Քալանթար

ՉԻՆԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

1 նոյեմբերի

Մուկդէն.—Մանջուրիան աւտօնոմ յայտարարվեց: Իշխանութիւնը Մուկդէնում, Գիրինում և Ցիցիկարում իրականապէս անցել է խորհրդակցական կոմիտէներին: Խիստ միջոցներ են ձեռք առնված գաւառներում կարգուկանոնը պահպանելու համար: Մուկդէնի կոմիտէը հասարակական կազմակերպութիւններից և առանձին անհատներից ստանում է շնորհաւորական հեռագիրներ:

Ցեղս եկած գեներալ Լեանցիչասօյի նախագահութեամբ խորհրդակցում են շարունակ սահմանադրական պալատի պատգամաւորները՝ թէ ինչ միջոցներով կարելի է վերջ դնել առանց արիւնհեղութեան յեղափոխութեանը և պահպանել դինաստիան: Կարծում են, որ Լեանցիչասօն կը կանգնէ կառավարութեան գլուխ:

—

Շանխայ.—Վուդինֆանը յորդորում է պրինց-խնամակալին հրաժարվել իշխանութիւնից, նպաստել երկրի վերակազմութեան, դադարեցնել անօգուտ պատերազմը:

Ուանխուն հռչակվեց Կանտօնի հանրապետութեան նախագահ:

Լուրերի համաձայն Գիրինը և Նիւչժունը իրանց անկախ են յայտարարել:

Սվատօուն, Զժանչժօուն և Նանչանը ընկել են յեղափոխականների ձեռքը:

Յեղափոխականները ռազմամթերքի ու դրամի պակասութիւն են զգում:

Շանխայում կազմակերպվել է կամաւորների խումբ:

—

Պեկին.—Սահմանադրական պալատի նիստում, ուր ներկայ էին 85 պատգամաւոր, առանձնապէս կառավարութեան նշանակածների թւից, կարդացվեց Խէնանի գաւառական կոմիտէի հեռագիրը, որ բողոքում է 90 միլիոնի փոխառութեան դէմ և մեղադրում է պատգամաւորներին փոխառութիւնը յօգուտ կառավարութեան ընդունելու մէջ: Որոշվեց, որ փոխառութեան հարցը քննվում է և դեռ չէ լուծված: Սահմանադիր ժողով գումարելու խնդրի առիթով այն կարծիքը յայտնվեց, երբ թէ ներկայ դրութեան մէջ այդ չափազանց դժուար իրագործելի է:

Իւանշիկային, որ նորից թախանձում է արձակել իրան, հրամայվեց ձեռնարկել մինիստրների խորհրդի նախագահի պարտականութիւնները կատարելու, այլևս չը հրաժարվելով: Փոխարքաներին և նահանգապետներին հրամայվեց յանձնարարել ազգաբնակութեան կատարել պատգամաւորների ընտրութիւն գաւառների կողմից՝ Պեկինում կայանալիք համաչինական զեմստվային ժողովի համար:

Ապստամբութեամբ բռնված 12 նահանգները ուղարկվեցին առանձին կոմիսարներ ազգաբնակութեանը կառավարական իսկական մտադրութիւնների հետ ծանօթացնելու և խելամտութիւն քարոզելու համար:

—

Խանկօու.—Հիւսիսային զօրքերի գնդերից երկուսը միացան յեղափոխականներին:

—

Տօկիօ.—Եապօնական մամուլի տրամադրութիւնը օրէ-օր յարվում է այն համոզման, թէ անհրաժեշտ է միջամտել Չինաստանի գործերին: «Կօկումին» առանձին նահանգների անկախութեան ձգտելու իրողութիւնը հիմնական առիթ է համարում բաժանելու Չինաստանը մեծ պետութիւնների միջև: «Խօջի-Սիմբունի» կարծիքով Չինաստանի վրա չէ կարելի նայել ինչպէս քաղաքակիրթ պետութեան վրա, և նրա վերաբերութեամբ չէ կարելի գործադրել միջազգային իրաւունքի սկզբունքները: Եապօնիան այնքան շատ բան է կորցնում անկարգութիւնների շարունակութիւնից, որ պէտք է մօտակայ դէպքից օգտվէ միջամտելու համար:

Կավէվասակի քաղաքը այրվեց:

—

Լոնդոն.—Ռէյտէրը հերքում է այն տեղեկութիւնը, երբ բրիտանական զօրքերը մտնելու են Շանխայ:

—

Կեօլն.—«Կեօլնիշէ Ցայտունգի» մէջ տպված է պաշտօնական հաղորդագրութիւն Բեռլինից, որով հերքվում են եապօնական մամուլի տեղեկութիւնները այն մասին, թէ Գերմանիան մտադիր է միջամտել չինական գործերին:

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

1 նոյեմբերի

Բեռլին.—Ստատս-սեկրետար Դէլբրիւկը յայտնեց, որ ֆրանս-գերմանական համաձայնութիւնը կարիք չունի օրէնսդրական հաստատութիւնների սանկցիային, սակայն կառավարութիւնը կարծում է, որ գաղթատեղիների վրա ծախսվող խոշոր գումարները կարող էին հնարաւորութիւն տալ օրէնսդրական հաստատութիւններին՝ մեծ չափով ձեռք բերելու նոր գաղթատեղիներ:

—

Պարիզ.—«Ժուրնալ Օֆֆիսիէլի» մէջ տպված է Գօյէնի զեկուցագիրը, որ համակարծիք է վառօդային գործարանի վերատեսուչ Մեսէնին վառօդի պատրաստման դեֆեկտների հարցում: Զեկուցանողը Պօն-դէ-Բիւյում պատրաստված վառօդի բոլոր տեսակները համարում է կասկածելի և մանրակրկիտ զննում է, թէ անհրաժեշտ է վերակազմել վառօդի պատրաստութեան պայմանները, հիմնել աչալուրջ հսկողութիւն և վերականգնել կարգապահութիւն:

Պատգամաւորների պալատում Դէլկասէն յայտնեց, որ «Լիբերտէի» կատաստրոֆայի առաջն առնելու ոչ մի հնարաւորութիւն չը կար. այժմ կասկածելի վառօդը փոխարինվում է նորով:

—

Վիեննա.—Պատգամաւորների պալատի նախագահը յայտնեց, որ բէյխսրատի բոլոր կուսակցութիւնները զայրացած են պատգամաւոր Մալիկի վարմունքից, և յորդորեց պատգամաւորներին պահել պալատի արժանապատւութիւնը յանուն պարլամենտարիզմի: Մալիկը ներողութիւն խնդրեց:

—

Զագրէբ.—Դատարանի շէնութեան առաջ տեղի ունեցաւ հակակառավարական ցոյց: Ամեն օր կատարվող ցոյցերի պատճառով կառավարութիւնը պահանջում է զօրքեր ուղարկել:

—

Մինխէն.—Լանդտագը արձակվեց, որովհետև կենտրօնը հրաժարվեց բանակցութիւն վարել ճան. հաղ. մինիստրի հետ: Աջակողմեանները և ձախակողմեանները արձակման տեղեկութիւնը ընդունեցին բուռն ծափահարութեամբ:

—

Կանէա.—Հիւպատոսներին յանձնված յայտագրի մէջ ասված է, թէ ներկայ պայմանները կը նպաստէին Կրետէն Յունաստանին միացված ճանաչել, և հաւատ է յայտնված, թէ մեծ պետութիւնները արդարադատ կը լինեն:

—

Կ. Պոլիս.—Թիւրքաց միսիան մեկնեց Պորտ-Սաիդ՝ սուլթանի անունից անգլիական թագաւորին ողջունելու համար:

—

Թէհրան.—Առաջին մինիստրը և արտաքին գործերի մինիստրը հրաժարական տուին: Քիչ յոյս կայ, թէ նոր կաբինէտը կը կազմվի շուտով:

ԹԻՒՐՔ-ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

1 նոյեմբերի

Տրիպօլիս.—«Դարդօ» հականականաւը վերադարձաւ ծովափի արեւմտեան մասում հետախուզումներ կատարելուց, կօնտրաբանդ չը գտնելով: Թունիսի սահմանի մօտերը «Դարդօն» ռմբակոծել է թիւրքական Ֆօրնօ բերդը և զօրքին փախուստի է դարձրել:

Բէնգազիում, Դէրնայում և Տօբրուկում դրութիւնը նոյնն է մնում: Սկսվել է անձրեների շրջանը:

—

Կ. Պոլիս.—Բ. Դուռը տեղեկութիւններ ստացաւ, որ իտալական նաւատորմը գտնվում է Սամօսի և Քիօսի միջև: Ի նկատի ունենալով որ կարող է յարձակում լինել կղզիների վրա, Բ. Դուռը արգելում է օտարազգի նաւերին մտնել Դարդանէլ առանց վաղօրօք թոյլտուութիւն ստանալու:

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓՆԵՐԷՆ

Մէկ օրուան մէջ երկու հարուած

Կ. Պոլիս, 17/30 հոկտեմբեր

Ի լրումն երէկուան թղթակցութեանս այսօր առաջ կը բերեմ Գրէբէնայի միտրօպոլիտի սպաննութեան դէպքը:

Գրէբէնայի միտրօպոլիտ տէր-Էմիլիանոսի սպաննութիւնը համեմատաբար նոր դէպք մըն է: Միտրօպոլիտը Գրէբէնայէն ճամբայ կելլէ սեպտեմբեր 30-ին և կերթայ իր թեմին վիճակներէն Նիզօվա գիւղը, ուր կը գիշերէ: Հետեւեալ օրը կէսօրին դէպի Գրաւէցա կը մեկնի: Ճամբան կը սպաննուի սարկաւագին և ծառային հետ:

Իր սպաննութիւնը կը զուգադիպէր, խորհրդաւոր կերպով մը, դատական ու կրօնից մինիստրութեան մէկ թէզքէրէին հետ, որով կը պահանջուէր, որ միտրօպոլիտը այդ շրջանակէ հեռացուի: Այս զուգադիպութիւնը բաւական էր քաղաքական հաշիւ մը տեսնելու այս սպաննութեան մէջ:

Յունաց պատրիարքը, որ գիտէ այս տեսակ պարագաներու մէջ անձնադիր ու քաջ հովիւի մը բոլոր վսեմ ժեստերը արտայայտուիլ, կրցաւ այս նպաստաւոր առիթը շահագործել՝ անօրինակ աղմուկ մը յարուցանելով:

Իր նախագահութեան տակ ի Ֆէնէր, սինօդականներէ շրջապատուած, մեծահանդէս հոգեհանգիստ մը կատարեց և նշանակելի դամբանական մը խօսեցաւ:

Յոյն բոլոր եկեղեցիներուն մէջ ալ կրկնուեցան նոյն հանդէսները:

Յունաստանի բոլոր եկեղեցիներուն մէջ ալ կատարուեցաւ նոյն արարողութիւնը:

Արեւելքի քրիստոնէից բարոյական հեղինակութեան վնասող այս արարքի համար ռուսաց դեսպանը դիտողութիւն ըրաւ:

Յօվակիմ պատրիարքի միջոցները դեռ սպառած չեն, կերեւի թէ, և կը կարծուի, թէ պիտի կարենայ անիկա այս նպաստաւոր առիթը շահագործել:

Յօվակիմ պատրիարք մինակ չէ սակայն, և իրեն հետ ունի ամբողջ օրթօդօքս ազգերը և միւս քրիստոնեաները, որոնք իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին և մասնակցեցան օրթօդօքս մեծ եկեղեցւոյն սուգին և ցաւերին:

Սակայն պաշտօնական բողոքողի դերին մէջ մանաւանդ մինակ չմնաց յունաց պատրիարքը, վասնզի յոյն մէբուսներն ալ իրենց պարտքը կատարելու ճապարեցին օսմ. խորհրդարանին ներկայացնելով հարցում մը Գրէբէնայի միտրոպօլիտին սպանութեան մասին։

Երէկ, ճիշդ այդ հարցումին պատասխանելու համար, առաջին անգամ ըլլալով ներքին գործերու մինիստր Ջէլալ-բէյ խորհրդարանին ներկայացաւ։

Ջէլալ-բէյ ոճիրը պատմեց պարզօրէն, ջանալով այնպէս մը ցոյց տալ, թէ այս ոճիրը կատարուած էր պարզ աւազակախումբի մը, կամ Մակեդոնիա խռովեալ ցոյց տալու համար կազմուած հրոսակախմբի մը կողմէ։

Մինիստրէն յետոյ հետզհետէ խօսք առին Մանաստըրի մէբուս Նագի (յոյն) և ուրիշ քանի մը մէբուսներ, սակայն Բուշօ ինքզինքը գերազանցեց իր ընդարձակ ընդդիմախօսութեամբը։

Բուշօ նախ հերքեց քաղաքական նպատակով կազմուած հրոսախումբերու գոյութիւնը իր հայրենիքին՝ Գրէբէնայի մէջ։

Ցետոյ շարունակեց սապէս.

«Այդ կողմերու Թիւրքերուն զէնք բաժնուած է կառավարութեան կողմէ։ Անշուշտ կառավարութիւնը գիտէ, թէ ինչու զէնք բաշխուած է։ Ես վստահ եմ, որ ուլահները միտրոպօլիտը չեն սպաններ, որովհետև անոնք քրիստոնեայ են ու իրենց մէկ կրօնաւորը սպաննելու չափ վայրենի չեն։ Նոյնպէս Թիւրքերէն ալ չեմ կասկածիր, որովհետև անոնք դարերէ ի վեր մեզի հետ դրացի են և կը յարգեն մեր կրօնաւորները, ինչպէս մենք կը յարգենք իրենց կրօնաւորները։ Թիւրքերը մանաւանդ մեզի հետ այնքան սիրով են, որ երբ պաճարախտ ըլլայ, Գեզամ էֆ.-ի նման երկրագործական մինիստրութենէն օգնութիւն չեն յուսար, այլ հոն վանք մը կայ, ուր կերթան, օրհնուած ջուր (այազմօզ) կառնեն և իրենց անասունները օրհնել կուտան. ու հիւանդութիւնը կանցնի (ծիծաղներ)։ Միտրոպօլիտին սպանութիւնը ոչ թէ անձի մը դէմ, այլ պաշտօնին դէմ է»։

Աբրամ-բէյ (Խարբերդ).—Անոր տեղ ուրիշ մը պիտի չերթա՞յ։

Բուշօ.—Անոր անձին տեղ պիտի երթայ, բայց ոչ անոր պաշտօնին տեղ. որովհետև այս սպանութեամբ այդ հոգևոր հովուութիւնը իր ոյժը և ազդեցութիւնը աստիճան մը կը կորսնցնէ. ինչպէս որ, եթէ ինձմէ աւելի քաջ երեսփոխան մը ըլլայ և սպաննուի՝ անոր տեղ ուրիշ մը պիտի գայ, բայց անոր չափ քաջ չպիտի ըլլայ, որովհետև գիտէ, թէ իր նախորդը սպաննուեցաւ իր քաջ ըլլալուն համար։ Դարձեալ երբ անվախ հրապարակագիր մը սպաննուի, ինչպէս երեք տարուան մէջ սպաննուեցան երեք հատ (ակնարկութիւն Հասան Ֆեհմի, Սամիմ և Զէքի բէյերու սպանութեանց), ոճիրը անձին դէմ ուղղուած չէ, այլ մամուլի ազատութեան դէմ։

Ռիզա-Նուր (Սինոպ. ընդդիմադիր).—Բուշօ էֆ., մի՛ վախնար, մէկին տեղ հազար կուգայ։

Բուշօ.—Մասնաւոր մարմին մըն ալ չէ միտրոպօլիտը սպաննողը, այլ հոգեբանութիւն մը, կասկած մը։ Մենք երեք տարիէ ի վեր աշխատեցանք տարրերու միութեան և այնքան տարրերը իրարմէ բաժնեցինք։

Ջօհրավի (արաբ ընդդիմադիր).—Ի՞նչ պաշտօնով կը պտտէր միտրոպօլիտը գիւղէ գիւղ։

Բուշօ էֆ.—Քարոզելու և ժողովուրդը հոգևոր կերպով մխիթարելու համար։

Ջօհրավի.—Գաղտնի պաշտօն մը չունէ՞ր։

Բուշօ.—Կարծեցին, թէ գաղտնի պաշտօն ունի, և անոր համար սպաննեցին արդէն. Մանաստըրի իշխանութիւնները կասկած ունեցած էին միտրոպօլիտին վրայ և քանի մը անգամ գրած էին ներքին գործոց մինիստրութեան, որպէս զի միտրոպօլիտը տեղափոխուի։ Ներքին գործոց մինիստրը առանց կարդալու այս հեռագիրները և առանց քննութիւն կատարելու՝ դատական մինիստրին ուշադրութեան կը յանձնէ զայն և ան ալ պատրիարքարանէն կը պահանջէր միտրոպօլիտին պաշտօնանկութիւնը։ Այս դրութիւնը Համիդէն մնացած է։ Արդէն մենք նոր բան մը չստեղծեցինք երբեք։ Այս դրութիւնը հին է. մէկը կասկածով կամբաստանուի և առանց քննութեան անմիջապէս անոր տեղափոխութիւնը կը պահանջուի։ Գրէբէնայի միտրոպօլիտը նորէն անկէ առաջ ամբաստանուեցաւ, որ անիկա գիւղէ-գիւղ կը պտտի և ժողովուրդը կը դրդէ, որպէս զի զէնքերը չյանձնեն կառավարութեան։ Սակայն եթէ այսպիսի յորդոր տալ հարկ ըլլար՝ բացէ ի բաց չէր ըլլար. ես ալ հրաւիրուած եղած եմ և սանկ խնդիրներով զբաղած (ծիծաղներ)։ Ինչպէս ըսի, մասնաւոր կոմիտէ մըն ալ չի կրնար սպաննած ըլլալ զայն։ Ո՛չ ոք գործած է այս ոճիրը, որուն հեղինակը հոգեբանութիւն մըն է։ Այս հոգեբանութիւնը կարելի է կռահել, եթէ ըսեմ, որ միտրոպօլիտը սպաննուեցաւ և Գրէբէնայի կայմակամը երկու ժամ հեռու գտնուող ոճրին վայրը չգնաց, Սէրվիճէի կառավարիչը ոչ մէկ քննութիւն կատարեց և Մանաստըրի կուսակալը հոգ չըրաւ։ Միտրոպօլիտին սպանութեան մասին մէկ հեռագիր միայն եկած է մինիստրութեան, ան ալ ղրկած է ժանդարմայի կօմանդան մը, որ պատահաբար կը գտնուէր հոն։

Ջէլալ-բէյ (մինիստր ներքին գործոց).—Ուրիշ հեռագիրներ ալ կան, բայց չեն կրնար հրապարակուիլ, որովհետև մեր թշնամիները կրնան անոնցմէ օգտուիլ։

Բուշօ.—Ասիկա Իտալիոյ դէմ պատերազմ չէ. այս խնդրին մէջ ծով կրնայ ըլլալ մեր թշնամին։ Այս ոճրին մէջ ցոյց տրուած անտարբերութեան համար ոչ կայմակամը, ոչ կառավարիչը, ոչ կուսակալը և ոչ ալ մինիստրը պատասխանատու է։ Ամբաստանող և ամբաստանեալ հոս, այս ժողովին մէջ են։ Այս ժողովին մեծամասնութիւնն է, որ վստահութիւն տուաւ այս դահլիճին, որ կարգեց այդ կուսակալները և այդ կառավարիչները։ Ուստի այս ոճրին բարոյական պատասխանատուն դուք և այս ոճիրը դրդող հոգեբանութեան աղբիւրը դուք էք։ Կամ այս ոճրին հեղինակները երևան կը հանէք և կամ դուք կը քաշուիք իշխանութենէ, որովհետև դուք անկարող էք կառավարելու այս երկիրը. ահա այսչափ է ըսելիքս։

Իրեն յաջորդեց ուրիշ յոյն մէբուս մը՝ Վամվակա էֆ., որ սպառնալիքով մը վերջացուց իր խօսքերը, յայտարարելով թէ այս կացութիւնը չի կրնար տևել Մակեդոնիոյ մէջ, և թէ օր մը պիտի զղջար կառավարութիւնը, որ անցեալի մէջ ալ չէր ուզած Տրիպօլսոյ մէբուսները լսել։

Ի պատասխան յոյն մէբուսներուն՝ ներքին գործերու մինիստր Ջէլալ-բէյ ըսաւ.

«Խօսողները ըսին, որ ոչ Թիւրքերէն կը կասկածին, ոչ ուլահներէն, ոչ ալ կոմիտէներէն. սակայն անշուշտ բանէ մը կը կասկածին, և եթէ չեն կրնար հոս ըսել, գոնէ ինծի մասնաւոր կերպով ըսեն թէ՝ ինչ է իրենց լեզուին տակ գտնուող բանը։ Գրէբէնայի միտրոպօլիտը անժամանակ կերպով գիւղերը կերթար և կառավարութեան դէմ կը խօսէր «Կամ մահ, կամ յաղթութիւն» անունը կրող մարմնի մը թելադրութեամբ։ Ասոր վրայ հարկ տեսնուեցաւ միտրոպօլիտը հեռացնել այն տեղէն»։

Այս միջոցին Բուշօ կը պոռայ. «Բայց չկրցաք հեռացնել և սպաննել տուիք»։

Մինիստրը կը շարունակէ. «Միտրոպօլիտին մասին ղրկուած թուղթերուն ամէնքն ալ կարդացի և յետոյ յանձնեցի դատական մինիստրին։ Այս միտրոպօլիտը օսմ. շահերէն տարբեր շահերու կը ծառայէր»։

Կօզմիտի (յոյն).—Այն ատեն ինչու զայն չձերբակալեցիք և դատարան չյանձնեցիք. կրնայիք զայն նոյն իսկ կախաղան հանել, եթէ այդպէս յանցանք մը ունէր։ Դուք պատասխանատու էք ձեզի յանձնուած օսմ. շահերը չպաշտպանելնուդ համար։

Ռիզա Նուր-բէյ (մինիստրին ուղղելով խօսքը).—Ինչու քիչ մը առաջ այս բաները չըսիք։

Ջէլալ-բէյ (մինիստր). — Կառավարութիւնը իբր ոճրագործ կամբաստանուի հոս։ Միտրոպօլիտը սպաննուեցաւ հոկտ. 1-ին, իսկ Մանաստըրի կուսակալութիւնը անոր տեղափոխութիւնը կը պահանջէր հոկտ. 4 թուով պաշտօնագրով մը. ուրեմն ինչպէս կառավարութիւնը կրնայ սպաննել տուած ըլլալ զայն։

Ռիզա Թէվֆիք (ընդդիմադիր).—Կերևի թէ բանէ մը լուր չունիք։

Աբդիւլ Համիդ Ջօհրավի (մինիստրին ուղղելով խօսքը).—Բուշօ էֆ. բացէ ի բաց կը խօսի անուասիկ։ Պատասխան տուէք։ Ձեր հիմակուան խօսքերը Բուշօ էֆէնդիի ամբաստանութիւնը արդարացնող ապացոյց մըն է։ Պէտք է հարցումը փոխել հարցաքննումի, հասկնալու համար թէ դահլիճը համամիտ է մինիստրին հիմակուան յայտարարութիւններուն»։

Հակառակ այս առաջարկին յոյն մէբուսներու կողմէ ոյժ տրուելուն, Մ. և Ց. կուսակցութիւնը, որ մեծամասնութիւն կը կազմէր ժողովին մէջ, 42-ի դէմ մեծամասնութեամբ մերժեց հարցաքննումի առաջարկը։

Ընդդիմադիրներէն «փիլիսոփայ» մականուանեալ և յայտնի անգլիագէտ ու անգլիասէր Ռիզա Թէվֆիկ, քուէարկութեան այս արդիւնքին առջև խօսքը ուղղելով Իթթիհատին, կը կոչէ. «Այս տեսակ ատեն մը դուք խռովութիւն պիտի հանէք Մակեդոնիոյ մէջ։ Մակեդոնիան ալ ճիշտ Տրիպօլսոյ պէս պիտի ըլլայ։ Մերժեցէք հարցաքննումը, բայց ամեն ոք, հասարակաց կարծիքը, Եւրոպա, մեզ կը հարցաքննեն»։

Եւ իրաւամբ անշուշտ շատ հաճոյքով չէ որ կը դիտուին թիւրքական արևելեան բարբարոսութեան այս դէպքերը աշխարհի ամեն կողմը։

Ամեն տեղ կառավարութիւնները ոճիրները արգիլելու կը հետամտին և, եթէ գործուին, անոնց հեղինակները փութով երևան հանելու կաշխատին. Թիւրքիոյ մէջ այս կարգն ու սարքը անվայելուչ համարուած է այնքան original կայսրութեան մը համար և ասոր համար հաստատուած են տարբեր կարգեր։

Հոս կառավարութիւնը ոճիրներ կը ստեղծէ և անոնց հեղինակները ճարտարութեամբ աներևութացնելու գործին մէջ անմրցելի է։

Ասանկ երկրի մը մէջ մարդիկ կարելի է որ երջանիկ չըլլան։

Շաւալ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆՊԱՍՏԱՄԱՏՈՅՑ ՑԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

II *)

Ընդհանուր մուտքը հասել է 443,275 ր. 20 կ., իսկ նրանց տոկոսիքը՝ առ 1-ն յունիսի 1910 թ. 10,766 ր. 64 կ., ուրեմն ընդամենը՝ 454,041 ր. 64 կ.։ Ընդհանուր ելքը եղել է 378,788 ր.։

Ամենից շատ մուտքը ստացվել է 1907 թ.՝ 189,557 ր. 52 կ., իսկ ամենից շատ ելքը 1906 թ.՝ 146,279 ր. 11 կ.։

Սակայն ամենից աւելի ուշագրաւը այն մասնակցութիւնն է, որ ունեցել են հասարակական բոլոր խաւերը, հաստատութիւնները և մամուլը հանգանակութեան գործում։

Աչքի անցնելով մուտքի ցուցակը մենք տեսնում ենք օրինակելի համերաշխութիւն. ընդհանուր աղէտի առաջ եղբայրական ձեռք են կարկառել ամենքը՝ սկսած հայ աշխատաւորականից, արհեստաւորից, դըպրոցական սանից մինչև ունևորը՝ դրամատէրը, առանց սեռի, տարիքի ու դասակարգի խտրութեան. ու կարիքը, համատարած սուգը համախմբել, կապել է նրանց իրար հետ և ամենքը տուել են իրանց լումանւ։

Ընդգծելու արժանի թւեր կան այնտեղ։

Միայն հայ կանայք Պետերբուրգում տ. Ե. Ղուկասեանի ղեկավարութեամբ, Թիֆլիսում տ. տ. Խատիսեանի, Ղամբարեանի, Դ. Ցովհաննիսեանի, Օ. Մայսուրեանի և այլոց նախաձեռնութեամբ և տիկնանց մասնաժողովը, Թա․․․ Հայուհեաց Բարեգ. Ընկերութիւնը, Պետերբուրգի Հայուհ. Խնամատ. Ընկերութիւնը և այլք տուել են 15,000 րուբլուց էլ աւելի։

Եռանդուն մասնակցութիւն են ունեցել ուսանող երիտասարդութիւնը սկսած ըստորին դպրոցների սաներից, հասարակական ու բարեգործական հաստատութիւնները, թատրոնական գործիչները։

Արձագանք են տուել աշխարհի բոլոր ծայրերի հայերը, մինչև իսկ հայ գաղութը մի ինչ-որ Բալի կղզու (Բօմբէյ, Եւնա), որի գոյութեան մասին շատերը գուցէ առաջին անգամն են լսում։ Եւ նոյնանման մի շարք գաղութներ, հեռաւոր աշխարհի խուլ անկիւնները նետված, լսել են հայութեան աղեկտուր ճիչը և արձագանք տուել։

Մամուլի հզօր ձայնն է եղել լսեցնել տուողը. նա է առել այդ ճիչը և տարածել ամենուրեք, ինչպէս մի անհագ կոչնակ, խփել է նա ամենքի սրտերին, ցնցել և ինքնագիտակցութեան հրաւիրել։

Թէ որքան հսկայական է եղել նրա այդ խաղացած դերը, երևում է այդ նոյն տեղեկագրի հաշիւներից։

Թող խօսեն թւանշանները։

Նախ՝ կովկասեան մամուլից։

Առաջին տեղը, ինչպէս միշտ, այս անգամ էլ պատկանում է «Մշակին»։

Միայն նրա միջոցով ստացված է ամբողջ մուտքի մօտ քառորդ մասը։

Իսկ ինչպէս վերևում արդէն ասել եմ, ընդհանուր մուտքը, 400 հազար րուբլուց աւելի է։

Այնուհետև գալիս են հետևեալ կարգով.

«Արշալոյս» օրաթերթը՝ 10,007 ր., «Ցառաջ», «Զանգ», «Երկիր», «Ժամանակ», «Կովկասի Առաւօտ», «Նոր-Ալիք», «Վտակ», «Խարիսխ», «Փայլակ» և այլ մի շարք թերթեր՝ 16,226 ր., «Нов. Обозр.»՝ 3309 ր., «Тифл. Листокъ»՝ 1201 ր., «Գիւղատնտես»՝ 450 ր.։

Եւ ապա «Հասկեր», «Մուրճ», «Լումայ», «Առողջապահիկ թերթ», «Նոր-Դար» միասին մօտ 1500 ր.։

Արտասահմանեան թերթերից.

Ամերիկայի «Հայրենիքը»՝ 714 ր., Կահիրէի «Լուսաբեր»՝ 380 ր., «Ազատ Բեմը»՝ 205 ր.։

Վենետիկի Մխիթարեան միաբանութիւնը՝ «Գեղունի» պատկերազարդ հրատարակութիւնը 1000 օրինակ և այլն։

Ուրեմն հայ մամուլի միջոցով ստացված է նպաստ յօգուտ աղէտեալների մօտ 134,000 ր.։

Դա մինիմալ թիւն է։

Այժմ էլ դիմենք միւնոյն թւերի օգնութեան՝ ընդգծելու այն խոշոր մասնակցութիւնը, որ ունեցել են Նպաստամատոյց գործում զանազան հաստատութիւններ և մասնաւոր անհատներ։

Առաջնութեան պատիւը պատկանում է Պետերբուրգի Եկեղեցական Խորհրդին, որը միայն 1907 թւին յատկացրել է 20,000 ր., իսկ ընդհանուր առմամբ՝ 42,000 ր. աւելի։

Մոսկվան ժողովել է ընդամենը 26,091 ր. 93 կոպէկ։

Միրզոյեան նաւթարդիւնաբերական տան գրասենեակը Թիֆլիսում 30,000 ր.։

Ալ. Մանթաշեան՝ 10,000 ր.։

Ցար. Շամիլեան՝ 19,042 ր. 84 կ., որից 10,000-ը թիւրքահայերի օգտին։

Փօխարքայի դիւանատան միջոցով (Նոր-Նախիջևանից) 16,009 ր. 55 կ.։

Կոմսուհի Վ. Դ. Վօրոնցօվա-Դաշկովայի կազմակերպած երեկոյթից 4,227 ր.։

Ներսիսեան դպրոցից՝ 13,000 ր.։

Երեք բարերարներից, որոնք կամեցել են անյայտ մնալ՝ 1200+2000+2000=5200 ր.։

Թիֆլիսի բանկային հաստատութիւնները՝ Առևտրական բանկը՝ 8500 ր., I փոխադարձ վարկի ընկ. 2000 ր., Քաղաքային վարկի ընկ. 1000 ր., Փրիդոնեաններինը՝ 1000 ր., Նովօչերկասկի վաճառականներից՝ 1000 ր. և այլն։

Իսկ Համիդի լծի տակ հեծող հայութիւնը, յանձին Պօլսի արքազան պատրիարքի, ուղարկել է ընդամենը 3712 րուբլի։

Մինչդեռ Կենտրոնական Նպաստամատոյց Ցանձնաժողովի միջոցով նոյն ժամանակաշրջանում ուղարկված է յօգուտ թիւրքահայերի նուիրված 11,519 ր. 09 կոպէկ։

Այդ է մուտքի թռուցիկ պատկերը։

Իսկ ինչ է ասում ելքը։

Նախ նկատենք, որ 378,788 ր. ընդհանուր ծախքից ամենաշատը ծախսվել է 1906 թւին, այն է՝ 146,279 ր. 11 կ.։ Դա ասել է աղէտի ամենասուր շրջանն էր և կարիքը այնքան սաստիկ, որ, չը նայելով նախորդ տարուանից (1905 թւի) մնացորդ գումարին՝ 21,271 ր. 73 կ., 1906-ին էլ ստացված 123,611 ր. 71 կ. լիովին ծախսելով՝ գանձապահ Ա. Մելիք-Ազարեանը դեռ իր գրպանից էլ ծախսել է ի հաշիւ ստացվելիք նպաստների 1395 րուբ. 67 կ., բայց, ի հարկէ, ոչ 22,667 ր. 40 կ., ինչպէս այդ, կարծում եմ, սխալմամբ ասված է ծանօթութեան մէջ տեղեկագրի 50-րդ երեսում։

Ցանձնաժողովը նպաստների բաշխումը կատարել է զանազան ձևերով։

Նախ դրամական օժանդակութեամբ տեղական մասնաժողովների ու մի քանի յատուկ անձանց միջոցով։ Ամենից շատ նպաստ ուղարկված է Հին-Նախիջևանի, Գանձակի, Շուշու, Երևանի, Նուխու, Արէշի և Ղազախի շրջաններին։

Անկախ տեղական մարմիններից՝ Կենտրոնական Ցանձնաժողովը իր յատուկ գործակատարներով անմիջական կերպով նիւթական պատկառելի օգնութիւն է հասցրել մի շարք տեղերի գլխաւորապէս Գանձակի նահանգում և Երևանի նահանգի Նոր-Բայազէտի շրջանում։

Գոնէ դրամական նուիրաբերութեան օգնութեան համար, եթէ ոչ մւսների, իմ կարծիքով հարկաւոր էր յատուկ աղիւսակ կազմել, որպէս զի պարզ լինի հասարակութեան համար, թէ ո՛ր շրջանին ո՛րքան է օգնութիւն ուղարկված։

Առհասարակ այնպիսի ծախքեր, որոնց ստուգութիւնը շատ հեշտ է հէնց տեղական ազգաբնակութեան իրա համար, լաւ կը լինէր չամփոփել կլոր թւերի մէջ, այլ արտայայտել մի քանի բացատրական խօսքերով. օրինակ՝ ճանապարհածախքի գումարներինը։

Աղէտը թուլանալուց յետոյ, վերջին երկու տարին Նպաստամատոյցի գործունէութիւնը փոխվել է զուտ կուլտուրականի, որ վերջ ի վերջոյ միակ ցանկալին էր։

Ելքի մասին դրանից աւելին ասել անհնարին է. ծախսված է աւելի շատ տեղական ոյժերով. կան հաշիւներ դոկումենտներով վաւերացված։

Տեղեկագրի մէջ միայն մի բան մութն է պահված. այն փոխառութիւնները, որոնք տրված են եղել մի քանի հասարակութիւններին, յետ ստացված են թէ՞ ոչ։ Օրինակ՝ Ղազախի շրջանին, արէշցիներին 2000 ր.։ Եւ եթէ չեն ստացված, մտել են մնացորդ գումարի մէջ։

Տեղեկագրին կցված են մի քանի արձանագրութիւններ. մէկը պատկանում է Թիֆլիսի երեք հաստատութիւնների հաշուապահներին. Թիֆլիսի առևտրական բանկի, II փոխադարձ վարկի ընկերութեան և քաղաքային վարչութեան, որոնք մի շարք նիստերում ստուգել են և գտել, որ յանձնաժողովի կազմած իր գործունէութեան տեղեկագիրը ճիշտ է և թւերը համապատասխան դրամարկղի մատեանի պատճէնին։

Միւս արձանագրութիւնից երևում է, որ Ցանձնաժողովը որոշել է մնացորդ 75,253 ր. 64 կ., գումարից՝ 75,000-ը դնել Թիֆլիսի Ազօվ-Դօնեան բանկում բժ. Կ. Ստեփանեանի, Ա. Խատիսեանի, Ա. Բալանթարի, Հ. Առաքելեանի և Ա. Բաբեանի անուններով, իսկ ստացված ներմուծատոմսը (вкладной билетъ)՝ ուրիշ վաւերաթղթերի հետ միասին պահել առևտրական բանկում յատուկ երկաթէ արկղի մէջ։

Թէ վերոյիշեալ գումարը ստանալը Ազօվ-Դօնեան բանկից և թէ երկաթէ արկղը բանալը առևտրական բանկում կարելի է ոչ պակաս քան յիշեալ անձերից երեքի մասնակցութեամբ։

Այդ որոշումը ի կատար է ածված և արդէն պահ է տրված յիշեալ բանկին 75,000 ր., 4% ով, տոմս № 41428, իսկ մնացեալ 3,696 ր. 16 կ. (տոկոսներն էլ միասին հաշուած), ծախքերը զուրս գալով, թողնված է Ցանձնաժողովի գանձապահ Ա. Մելիք-Ազարեանի մօտ։

Տեղեկագրի մէջ տպված արձանագրութիւններից մէկի մէջ, 1911 թ. յուլիսի 10-ից երևում է, որ Ցանձնաժողովի գանձապահ Ա. Մելիք-Ազարեանը խնդրել է ազատել իրան գանձապահի պաշտօնից, անձնական գործերով ծանրաբեռնված լինելու պատճառով, ուստի և Ցանձնաժողովը, յարգելով նրա խնդիրքը, որոշել է ջերմ շնորհակալութիւն յայտնել նրան իր բարեխիղճ պաշտօնավարութեան համար և գումարը պահ տալ բանկում ցնոր տնօրինութեան։

Ամենից վերջում կցված է մի ծրագիր՝ «Կանոնադրութիւն Հայ Նպաստամատոյց Ընկերութեան»։

Ընկերութեան նպատակն է, իբրև մի միասնական մարմին, օգնութիւն հասցնել հայ ժողովրդին անբերրիութեան, վարակիչ հիւանդութիւնների տարածման, հեղեղների, մեծ հրդեհների և զանազան ժողովրդական աղէտների դէպքերում Կովկասի շրջանում։

Ցանձնաժողովը, ընդունելով որ դա ամենից աւելի է համապատասխանում նուէրների էութեան, նուիրատուների ցանկութեան, աւելի շուտ կը ծառայէ իր իսկական նպատակին, և որպէսզի Նպաստամատոյցի գումարները կորմնակի և ուրիշ գործադրութիւն չունենան, որոշել է հիմնել այդ ընկերութեամբ մի մշտական Նպաստամատոյց Ընկերութիւն և նրա անօրինութեանը յանձնել մնացորդ 75,000 րուբլի դրամագլուխը, ի հարկէ, տոկոսիքը միայն գործադրելով համաձայն կանօնադրութեան։

Այդ մասին դեռ 1910 թւի յունիսին Ցանձնաժողովը զեկուցել է ամենայն հայոց կաթողիկոս Մատթէոս Բ.-ին, որը հաւանութիւն էր տուել կանօնադրութեան հաստատութեանը։

Մշտական Նպաստամատոյց Ընկերութեան այդ կանօնադրութիւնը դժբաղդաբար դեռ հաստատված չէ։ Ցանկալի է, որ կարելւոյն չափ շուտ հաստատվի, որպէս զի շուտ էլ կեանքի կոչվի, սկսի այն գործունէութիւնը, որ իր սկզբնական, ժամանակաւոր շրջանում էլ եղել է փայլուն և շնորհակալութեան անպայման արժանի։

Ի միջի այլոց ներկայ տեղեկագրից իմանում ենք, որ նպաստների մայրմատեանը մինչև օրս էլ գտնվում է Նովօչերկասկի դատաստանական պալատի քննիչ Լըժինի մօտ, և տեղեկագրի ուշանալու պատճառը այն է եղել, որ սպասել են, որպէսզի ստանան և ապա ստուգելուց յետոյ հրատարակեն։

Համոզվելով, որ շուտով չէ ստացվելու, շտապել են մայր-մատեանի պատճէնի հետ ստուգելով հրատարակել։

Լ. Դանիէլեան

ՆԻԿՈԼՕԶ ՑԽՎԵԴԱՁԷ

—

Վախճանական թւականների վրաց գործիչների պլէադան յաւիտենականութեան գիրկն է գնում։

Անողոք մահը խլում է վրաց հասարակութիւնից ամենալաւ, ամենանուիրական և անկեղծ մշակներին հասարակական անդաստանից։

Նրանք, որոնք ոչինչ չը խնայեցին վրացի ժողովրդի կուլտուրական վերածնութեան, այն փոքրաթիւ, բայց կուռ բանակի վերածված՝ վրաց ազգի զարթօնքի խոշոր գործօնները մի առ մի լուծվում են անհուն տիեզերքի տարերքում, թողնելով իրանց յետնորդ մերկանտիլ, մանրացած, պէգման, վեհ ու նուիրական գաղափարներից զուրկ երիտասարդութիւն, որը կեանքի պայմանների փոփոխութեան պատճառով զուրկ է անցեալի գործիչների վեհագոյն թռիչքներից, իդէալականութիւնից, կամքի անյողդողդութիւնից։

Ահա վերը յիշատակված պլէադայի մէջ խոշոր դեր էր կատարում հոկտեմբերի 30-ին Թիֆլիսում վախճանված վրաց անուանի գրական և մանկավարժական ասպարէզների գործիչ Նիկօլօզ Ցխվէդաձէն։

Հանգուցեալը երկար տարիներ շարունակ վարել է դասատուի պաշտօն վրաց սեմինարիայում և օրիորդաց ինստիտուտում։

Նրա ջանքերի շնորհիւ, միացած՝ իր նման սակաւաթիւ անձանց հետ, առաջ եկաւ, ստեղծվեց Վրաց մէջ Գրագիտութիւն Տարածող Ընկերութիւնը, որպիսի հաստատութիւնը վրաց ժողովրդի ինքնագիտակցութեանը նպաստող, նրա առաջադիմութեանը զարկ տուող կարևոր հիմնարկութիւններից մէկն է։

Նա էր, որ ամեն ճիգ ու ջանք թափեց, որպէսզի գլուխ գայ վրաց գիմնազիայի հաստատումը, որի մէջ հարիւրաւոր վրացի պատանիներ դաստիարակվում են ազգային հոգով, արտադրելով բազմաթիւ հասարակական և գրական գործիչներ, բանաստեղծներ և այլն։

Մենք չենք թւելու հանգուցեալի բազմաթիւ բարեմասնութիւնները և նրա կատարած դերը վրաց իրականութեան մէջ։

Ն. Ցխվէդաձէն ծնվել է 1845 թւի յունվարի 15-ին Ցիխնվալի հովտի Սաճօնա գիւղում։ Իր ուսումը ստացել է Թիֆլիսի հոգևոր դպրոցում, իսկ ապա Մոսկվայի հոգևոր ճեմարանում։ Ուսուցչութեան ժամանակ ամուսնանում է հայազգի Ղօրղանեանի դստեր հետ և անցնում արտասահման, որտեղից սկսում է աշխատակցել վրաց պարբերական հրատարակութիւններին։

Վրաց կուլտուրական բոլոր հաստատութիւնների մէջ նա երկար տարիներ պաշտօններ է վարել անդուլ և ջանասէր աշխատանք գործ դնելով։

Հանգուցեալը շնորհիւ իր հեզահամբոյր, խաղաղ և արդարասէր բնաւորութեան սիրված էր ամենքից։

Անձնական պատիւներից խուսափելով, հանգուցեալը հասարակութեան լայն խաւերին անյայտ էր մնացել, բայց նրա գործակիցներին է յայտնի նրա կատարած իսկական դերը և արժէքը։

Թող յաւիտեան կենդանի մնայ անկեղծ գործչի յիշատակը։

Ցար. Գասպարեան

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ-ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՖՈՆԴ

—

Կովկ. Հայոց Բար. Ընկերութիւնը ստացել է հետևեալ գումարները.

1) Զգրաշէնի դպրոցի հետևեալ դասատուներից՝ տ. Ս. Զաքարեան-Ցակովլևեանից 1 ր. 50 կ., օր. Ա. Մելեանից 50 կ., օր. Ա. Շահվերդեանից 1 ր., օր. Ս. Տէր-Ծերեանից 50 կ., տ. Վ. Աբովեան-Ցիցիանովայից 50

*) Տես «Մշակ» № 239.

կ., ա. Ա. Վանանդ-Աղաբաբեկի 50 կ., պ. Ց. Բաբայեանից 3 ր., պ. Մ. Ասեւոպեանց 2 ր.

2) Գ. Յով. Ղալէնեանից 5 ր.

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Հայ լեզուն Պետերբուրգի պետ. գիմնազիաներում

Պետերբուրգ, 17 հոկտեմբերի

Տեղիս հայութեան դիմումից [illegible]

Տղայոց և օրիորդաց գիմնազիաներում հայոց լեզու աւանդելու միջնորդութեանը 1906 թւին թոյլ տրուեց որպէս ոչ պարտաւորական, այլ բացատրուեց, թէ կարելի էր պարապել միայն պարտաւորական ժամերից (դասերից) դուրս։ Մինչև այժմ երկու գիմնազիաներումն էլ այդ կերպ պարապել է Շխինեան քահանան։ Նա վերջերս գիմնազիաների հայ աշ.-աշակերտուհիների ծնողներին ժողովի էր հրաւիրել։ Ժողովի խորհրդածութեան տալով մայրենի լեզուի և կրօնի դասաւանդութեան խնդիրը յայտնել է, որ այնպէս՝ ինչպէս եղել է մինչև այժմ՝ ոչ մի արդիւնք չի տայ, որովհետև աշակերտութիւնը մեծ մասամբ դասի չէ մնում և այդ բանում խրախուսում են ծնողները՝ չը ստիպելով սովորել, իսկ միւս կողմից դպրոցական վարչութիւնը չէ հսկում։ Երկար խորհրդակցելուց յետոյ որոշուեց՝ դիմել կովկ. ուսումն. հոգաբարձուին և խնդրել հայ երեխաների համար պարտադիր դարձնել մայրենի լեզուն և կրօնը, ինչպէս և պարապմունքի համար որոշ դասարան տալ։ Ուսուցչի վարձատրութիւնը ծնողները իրանց վրա են վերցնում։ Տղայոց գիմնազիայում կան 33 սովորողներ, աղջկանց գիմնազիայում 23։

Մարգ.

—

Խոտի կրակելը

Ղալաչա, 29 հոկտեմբերի

Միսխանա կոչված մարգայում անյայտ չարագործները կրակեցին բարանեցի Ղազար Ամիրաղեանի խոտի դէզերը, մօտաւորապէս 25 սայլ. կրակելը շուտով նկատում են գոմերուորները և աշխատում են հանգցնել, բայց չարագործներն իրանց նպատակին հասած լինելու համար՝ գնդակահարելով խանգարում են, և խոտն այրվում է. դեռ այդ չայրված, նկատում են, որ մի այլ տեղ հաւաքած խոտի դէզերն ևս կրակեցին նոյն չարագործները. մեծ վնաս պատճառեցին անխեղճ մարդիկ Ղ. Ամիրաղեանին. թէև այս տարի հացը շատ թանգ է, թաղարն առայժմ 17 ր., բայց խոտն ու դարմանը հացից թանգ են. մեծ նեղութեամբ նա կարող է անասուններին կերակրել. ահա թէ ինչպիսի՛ միջոցների են դիմում գիւղացիք միմեանցից վրէժ առնելու համար. այս խոտի կրակվելը գուցէ մեծամեծ դժբաղդութիւնների պատճառ դառնայ ապագայում։

Փօրատէր

—

Գողութիւններ

Հաղբատ, 15 հոկտեմբերի

Հաղբատում գողութիւնները շատ շատացել են այս վերջին ժամանակներս։ Օգոստոսի 20-ից մինչև սեպտեմբերի վերջը, ուրեմն՝ մի ամսվայ և 10 օրվայ մէջ, գիւղից գողացել են մեծագլուխ ապրանք մօտաւորապէս 25 հատ, իսկ 37 էլ ոչխար։ Մեծագլուխ անասուններից մի քանիսը յետ են բերել տուել՝ շնորհիւ այն պահանջի, որի զօրութեամբ ապրանքների խական տէրերը ամեն մի ապրանքագլխի համար վճարել են կամ կէս գինը, կամ նրա միերրորդական մասը. ահա քեզ լաւ միջոց գիւղի տականք՝ գողերի ափ-աշկարա յափշտակութեան և կեղեքման, իսկ թշուառ գիւղացիների էլ յուսահատական դրութեան։ Գիւղում ամեն բան էլ գողանում են, բացի խոզերից, որոնց գողանալն էլ մի ժամանակ շատ էր զարգացել. բայց դրանց չը գողանալու պատճառն էլ, կարծեմ, այն է, որ խոզերի մէջ այժմ սարսափելի ցաւ է լոյս ընկել, խուկի, որը շատ կոտորածներ է անում. ախ, ինչ լաւ կը լինէր, եթէ այդ խուկին տականքների մէջ էլ ընկնէր։

Գիւղի հասարակութեան հասկացող մասը՝ իրանց անել դրութեանը մի ճար անելու նպատակով՝ մի խնդրագիր է ներկայացրել Շուլաւէրի գաւառապետին հոկտեմբ. 12-ին, որի մէջ, բոլոր գողութիւնները և արված կեղտոտութիւնները մի առ մի նկարագրելով, խնդրել է նրա խիստ կարգադրութիւնները թէ գողութիւններին և թէ ուրիշ զզուելի արարքներին վերջ տալու, մանաւանդ որ գիւղը անտէր է մնացել՝ շնորհիւ իրանց տանուտէրի աններելի թուլութեան և միակողմանիութեան, ինչպէս և մեր գիւղի մի քանի մեծերի վախկոտութեան ու երեսպաշտութեան։

Բացի գաւառապետին դիմելուց՝ գիւղի հասարակութիւնը մի լաւ վճիռ էլ է կայացրել, որը դեռ ևս ընթացք և օրինական հաստատութիւն չէ ստացել. որոշել են անյայտ տականքների պատճառած վնասները ընդհանուր գիւղովի վճարել և տուժողների դրութիւնը թեթևացնել. շատ լաւ կը լինի այդ՝ գործով ցոյց տալ և ոչ թէ մինդարալթի անել, իսկ տականքներին էլ կամացկամաց բաց անել, որոնք, իրանց լրբութեան ծայրին հասած, մինչև անգամ հետամուտ եղողներին էլ սպանում են սպանել։

Հաղբատեցի

ԿԱԹ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

—

Ղազախ, 30 հոկտեմբերի

Այսօր Ղազախի Ա. մասի գործակալութեան գիւղերի ներկայացուցչական ժողովն էր Քարվանսարա գիւղում, ուր կաթողիկոսական պատուիրակ Սամսոն Ցարութիւնեանի մայիսի 3-ին ընտրված և այժմ հրաժարված լինելու պատճառով պիտի ընտրէինք նոր մարդ։

Ձայների բազմութեամբ և գաղտնի քուէարկութեամբ պատուիրակ ընտրվեց դրված հինգ թեկնածուներից մէկը՝ Ղազախ քաղաքի ներկայացուցիչ Ռուստամբէգ Զաքարեանը։

Գործակալ Զաք. ք. Ապրեսեան

ԿԱԹ. ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐՆԵՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

—

Երևանի թեմի կաթողիկոսական պատգամաւոր է ընտրվել փաստաբան Գ. Տէր-Խաչատրեան, իսկ անձնափոխանորդ՝ Ց. Աթաբէգեան։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

—

Ֆինլանդական օրինագիծը

Պետերբուրգ, 31 հոկտեմբերի

Նախագահում է Կապուստինը։

Մինիստրների օթեակումն է արդարադատութեան մինիստրը և պետական վերահսկիչը։

Շարունակվում են վիճաբանութիւնները ռուսահպատակների և ֆինն քաղաքացիների իրաւունքները հաւասարեցնող օրինագծի վերաբերութեամբ։

Բուլատը օրինագծի պաշտպանութեան մէջ տեսնում է հոգատարութիւն ոչ թէ ռուսական գիւղացիութեան և բանւորութեան շահերի մասին, որոնք Ֆինլանդիայում ոչ մի գործ չունեն, այլ հոգատարութիւն միմիայն քէական անցեալ ունեցող պաշտօնեաների մասին։ Ի զուր են նաև ազատութեան մասին եղած խօսակցութիւնները, որովհետև այնտեղ ձգտող պաշտօնեաների համար հարկաւոր չէ ոչ ժողովների ազատութիւն, ոչ խօսքի ազատութիւն։ Միակ ազատութիւնը, որպիսին նրանք կամենում են և որպիսին նախատեսված է օրինագծով, այդ՝ ոգելից ըմպելիների առևտրի ազատութիւնն է։ Վերջում հռետորը նախազգուշացնում է, թէ չը պէտք է մոռանալ մի հանգամանք, թէ որևէ ազգի կուլտուրային ձեռնմխելը ձեռնմխողների համար ի զուր չէ անցնում (ծափահարութիւն ձախից)։

Արդարադատութեան մինիստրը երկար ճառում է ի պաշտպանութիւն օրինագծի, առարկելով գլխաւորապէս Մակլակովի և Միլիւկովի ճառերին։

Պօկրովսկի 2-րդը ընդարձակ ճառով ապացուցանում է, թէ ոչ պրօլետարիատը, ոչ դեմօկրատիան, ոչ անգամ մանր բուրժուազիան բնաւ սահմանափակված չեն իրաւունքների մէջ Ֆինլանդիայում. իրաւունքների սահմանափակումը գոյութիւն ունի միայն դրամատէրերի մէջ։ Բայց այդ ձնշումներն իսկ ունեն իրանց խելացի հիմունքը և ստեղծված են ի պաշտպանութիւն Ֆինլանդիայի հանուր ազգաբնակութեան շահերի։ Այժմ խօսքը սոսկ այն մասին է, որպէս զի ֆինն քաղաքացիները հաւասարվեն լիակատար իրաւազրկութեան մէջ ռուս քաղաքացիների հետ (ծափահարութիւն ձախից)։ Երրորդ Դումայի մեծամասնութիւնը բացէ ի բաց ու գիտակցաբար պաշտպանում է այդ ջարդարար քաղաքականութիւնը։ Սօցիալ-դեմօկրատները ասում են, որ ռուս ժողովուրդը ոչ ձեր ողորմութեամբ, այլ իր ոյժով ձեռք կը ձգէ իր քաղաքացիական ու քաղաքական իրաւունքները Ռուսաստանում (ծափահարութիւն ձախից) և այն ժամանակ ֆինները իրանք իրանց իրաւունքներից բաժին կը հանեն ռուս քաղաքացուն (ծափահարութիւն ձախից)։

Զամըսլօվսկին ապացուցանում է, որ օրինագիծը զուրկ չէ ըէալ, կօնկրէտ բովանդակութիւնից։ Հռետորը գալիս է այն եզրակացութեան, որ ոչ մի բարձր կուլտուրա Ֆինլանդիայում չը կայ (ծափ. աջից)։

Աջէմեանը կարծում է, որ մինիստրի ճառը կրում էր զուտ քաղաքական բնաւորութիւն և չերերեց օրինագծի էութեան վերաբերմամբ եղած առարկութիւնները։ Մինիստրը կողմնակի կերպով ընդունեց, որ օրինագիծը դեկլարացիայի բնաւորութիւն ունի և այդպիսով օրէնքի բովանդակութիւնը որոշելու է իշխանութիւնը։ Ձևական կողմից օրագիծը հանդիսանում է անհամապատասխան 1910 թ. յունիսի 17-ի օրէնքին, քանի որ ոչնչացնում է ֆինլանդական քաղաքացիութեան հասկացողութիւնը։ Օրէնսդրութեան այդ տեսակ ճանապարհը յափշտակութեան ճանապարհ է։

Փրիդմանը, մատնանշելով որ հրէական իրաւազրկումը կանոն է դարձել ռուսական օրէնսդրութեան մէջ, չէ զարմանում, որ Դուման պատրաստվելով հաղորդակից անել Ֆինլանդիային ռուսական կուլտուրային՝ այդ օրինագծի հետ առաջարկում է հրէական իրաւազրկում, որովհետև Ֆինլանդիա ուղարկվող «ուրեադնիկների» համար հարկաւոր կը լինեն իրաւազուրկ հրէաներ։ Հռետորը իր ճառը աւարտում է յայտարարութեամբ, թէ հրէաները ցանկանում են ստանալ իրանց իրաւունքները մաքուր ձեռքերով ու օրինական ճանապարհներով։

Միլիւկովը մի քանի փաստացի օրինակներով ջրում է մինիստրի առարկութիւնները և վերջը ցաւ է յայտնում, որ ռուսական դատարանը ոչ թէ պետականութեան կրող է, այլ քայքայողը (ծափահարութիւն ձախից, աղմուկ աջից)։

Մակլակովը յայտնում է, որ իր առարկութիւնների մէջ նա ջանաց ապացուցել, որ օրինագծի վարագոյրի տակ գաղտնի կերպով օրէնսդրական իրաւունքները յանձնվում են վարչական իշխանութեան, որից պետական կազմը երերվում է։ Ինքը Մակլակովը երբէք էլ չի կշտամբի Ռուսաստանին, որ գտնվում է շատ ծանր պայմաններում։ Ինկապէս մեղադրանքը բղխում է արդարադատութեան մինիստրից, որ 5 տարի առաջ Դումայի ամբիոնից յայտնեց, թէ նա օրինական ճանապարհով վերացնելու է դատաւորների փոփոխական վիճակը. հէնց այն օրն էլ մինիստրը վիրաւորանք հասցրեց ռուսական դատարանին (ծափահարութիւն ձախից)։

Տուբինսկին առարկում է Մակլակովին, Միլիւկովին, Պօկրովսկիին և ասում, որ բոլոր պատճառաբանութիւնները համոզեցուցիչ չեն և հետամուտ են գործը ձգձգել (ծափահարութիւն կենտրոնում և աջից)։

Զեկուցանող կոմս Բէնիգսէնը բանաձեւում է վիճաբանութիւնները և յոյս է յայտնում, որ ձախից լսվող կոչերը ոտքի չեն հանի ֆինն ժողովրդին ճիշդ այնպէս, ինչպէս վըբօրգեան կոչը ոտքի չը հանեց ռուս ժողովրդին (ծափեր կենտրոնում և աջից)։

Մերժվում է սահմ.-ռամկավարների առաջարկութիւնը՝ օրինագիծը վերստին մասնաժողովին յանձնելու մասին նոր մշակութեան համար։

228 ձայնով ընդդէմ 93-ի որոշվում է դիմել օրինագծի յօդուածային քննութեան։

Վաղը երեկոյեան ընտրվելու է պրէզիդիումը։

—

Պրէզիդիումի ընտրութիւնը

Պետերբուրգ, 1 նոյեմբերի

Նախագահում է իշխան Վօլկօնսկին։

Հերթին պրէզիդիումի ընտրութիւնն է։

Պետրօվ 3-րդ աշխատաւորականների կողմից և Գէգէչկօրին՝ սօցիալ-դեմօկրատների անունից յայտնում են, որ իրանց ֆրակցիաները անցեալ տարիների նման չեն մասնակցելու պրէզիդիումի ընտրութեան, չը կամենալով իրանց վրա պատասխանատուութիւն վերցնել երրորդ Դումայի գործունէութեան համար։

Նէկրասօվը յայտնում է, որ սահմ.-ռամկավարները ցաւելով ու զայրոյթով են վերաբերվում դէպի բարքերի այն ստորին մակարդակը, որպիսին սահմանվել է Դումայում, և կարծում է, որ երդուեալ պզծաշուրթները պէտք է ենթարկվեն օրինական պատժի. Նախագահողները թոյլ չեն տալու ամբիոնից վիրաւորանք հասցնել, պէտք է պաշտպանեն խօսքի ազատութիւնը և Դումայի բոլոր անդամների արժանապատուութիւնը անկախ նրանց կուսակցականութիւնից։ Այդ նկատումներով սահմ.-ռամկավարները չեն կարող բաւականանալ քուէարկութիւնից ձեռնպահ մնալով և կարտայայտեն իրանց վերաբերմունքը դէպի պրէզիդիումի անդամները իրանց բացասական քուէով։

Գնդակներով քուէարկվելով Ռօդզեանկօն ստանում է 233 սպիտակ և 91 սև։ Բուռն ծափահարութիւն կենտրոնում և աջից։ Ռօդզեանկօն գրաւում է նախագահի տեղը երկարատև ծափահարութիւններով և դիմում է Դումային հետևեալ խօսքերով.

«Դումայի պարոնայք անդամներ։ Թոյլ տուէք ինձ խորին շնորհակալութիւն յայտնել ձեզ այն վստահութեան համար, որ ցոյց էք տալիս դուք ինձ և որի ոյժով ձեզ հաճելի է ինձ վերստին կոչել Դումայի նախագահի բարձր ու պատասխանատու պաշտօնին։ Ընդամէն, Դումայի պարոնայք անդամներ, ես կանգնած եմ երես առ երես այն խորին գիտակցութեան հանդէպ, թէ ձեր ընտրութիւնը ոչ միայն իրաւունքներ է բարդում, այլև դժուարին պարտականութիւններ Դումայի նախագահի վրա, ու ամենից առաջ Դումայի արժանապատուութիւնը պահելու պարտաւորութիւն։ Ես պէտք է ձեզ դիմեմ խոնարհ խնդիրքով՝ ցոյց տալ ինձ ձեր աջակցութիւնը և ձեր միահամուռ բարեկամական ջանքերով հարթել ու դիւրացնել պրէզիդիումի այդ ծանր խնդիրը։ Համարձակվում եմ վկայել, որ այդ նպատակին հասնելու համար առաջին պայմանը հէնց այդ բարեկամական միացեալ ջանքերն են։ Առելին կասեմ. առանց նրանց՝ նախագահի իշխանութիւնը կարող է անզօր լինել։ Դումայի պարոնայք անդամներ, թոյլ տուէք հաստատ հաւատ յայտնել, թէ մեր լիազօրութիւնների այս վերջին տարում դուք աջողութեամբ նպաստաւոր վախճանի կը հասցնէք մեծ կարեւորութիւն ունեցող օրէնսդրական աշխատանքը մեր թանգագին հայրենիքի բարեկեցութեան համար։ Ընդունեցէք, Դումայի պարոնայք անդամներ, իմ խոնարհ երախտագիտութիւնը» (երկար ծափեր կենտրոնում և աջից)։

Նախագահի օգնականներ ընտրվում են իշխան Վօլկօնսկին (269 սպ. և 29 սև) և Կապուստինը (205 սպ. և 95 սև)։ Բուռն ծափահարութիւններ։ Նախագահի աւագ օգնական Կապուստինի հրաժարվելու պատճառով մնում է Վօլկօնսկին։

Աւագ քարտուղար յայտարարվում է դարձեալ Միկլեաևը։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

✦ Հոկտեմբերի 31-ին Արասթումանից վերադառնալու ժամանակ, Կովկասի Փոխարքան և կոմսուհի Ելիզավէտա Անդրէեվնան բարեհաճել են մտնել Ախալցխա քաղաքը։ Ազգաբնակութիւնը իր ներկայացուցիչների միջոցով բարձրապատիւ հիւրերին ցոյց է տուել սրտագին ու շքեղ ընդունելութիւն։ Կոմսուհին ի միջի այլոց այցելել է տեղական հայկական դպրոցը, ուր աշակերտուհիները մատուցել են նրան իրանց գործուածքներից։

✦ Վրաստանի էկզարխի թոյլտուութեամբ դեկտեմբերին Թիֆլիսում կայանալու է հոգևորականութեան թեմական համագումար, որ տևելու է մի շաբաթ։

✦ Երէկ հաղորդեցինք, որ կառավարիչ սենատի կարգադրութեամբ Թիֆլիսում կալանաւորվեցին 9 հոգի, որոնք մեղադրվում են «Դաշնակցութիւն» կուսակցութեանը պատկանելու մէջ։ Այդ առիթով «Зак.»-ն լրացուցիչ տեղեկութիւն է տալիս, թէ մեղադրեալների ծնողները ձերբակալութեան օրնեթ հեռագիր են ուղարկել Պետերբուրգ երդւ.-հաւատ. Զարուդնիի և Պետական Դումայի անդամներ Աջէմեանի և Սաղաթէլեանի անուններով՝ խնդրելով միջնորդել մինիստրների խորհրդի նախագահ Կօկօվցէվի առաջ, որպէսզի նրանց դարձեալ ազատ թողնեն երաշխաւորութեամբ։

✦ Մեզ հաղորդում են, որ Հայ Գիւղատնտեսական և Տնայնագործական Ընկերութեան առաջիկայ ուրբաթ օրվայ նիստին մանրամասն տեղեկութիւններ կը տրվեն այն ցուցադաշտի մասին, որ բացվել է Շամախու գաւառի Սաղեան գիւղում։ Այդ ցուցադաշտը, որ բաղկացած է 7 դեսետինից, բաւական է մատղըեալ փորձերի համար։

✦ Կովկասի Փոխարքայի կարգադրութեամբ Կովկասի սահմաններից աքսորել են մի քանի յայտնի չէչէն ցեղապետների, որոնք մեղադրվում են աւազակապետ Զէլիմ-խանին ապաստարան տալու մէջ։

✦ Նոյեմբերի 8-ին Թիֆլիսում ևս կը տօնվի Լօմօնօսօվի ծննդեան 200-ամեակը։ Կրթական հաստատութիւններում պարապմունքներ չեն լինելու, այլ նշանակված են լինելու ցիրեկոյթներ։ Զուբալօվի Ժողովրդական Տանը կը լինի դասախօսութիւն։

✦ Շուտով ռուսաց սինօդում քննվելու է ընտրողական սկզբունքը վերացնելու հարցը Վրաստանի էկզարխութեան մէջ եկեղեցական սպասաւորներ ընտրելու համար։ «Т. Л.»-ի ասելով՝ վերացման հարցը արգասիք է ընտրութիւնների ժամանակ երևան հանված զեղծումների։

✦ Թիֆլիսի բօրսային կօմիտէտը միջնորդում է, որպէսզի Պարսկաստան և Թիւրքիա ուղարկվող ապրանքները տեսնվեն ոչ թէ սահմանակից մաքսատներում, այլ Թիֆլիսում։ Ֆինանսների մինիստրը հնարաւոր գտաւ բաւարարութիւն տալ այդ միջնորդութեանը այն պայմանով, որ Թիֆլիսի վաճառականութիւնը իր հաշւով հոկէնչի պաշտօն հաստատէ Թիֆլիսի մաքսատան կից։ Գըտնելով այդ պահանջը անարդար և ուշադրութեան առնելով, որ ապրանքներին նայելու գործողութիւնը սահմանից տեղափոխելով աւելի կը կենդանացնէ առևտուրը Պարսկաստանի հետ, բօրսային կօմիտէն այդ հարցի առիթով զեկուցագիր է ներկայացնելու առևտրի ու գիւղատնտեսութեան ներկայացուցիչների առաջիկայ համագումարին։

✦ Քաղաքային դումայական մասնաժողովը հացի առաջին ու երկրորդ տեսակների փութը պակասեցրեց ¼ կօպէկով։

✦ Նաւթլուղում Թիֆլիսի խնտենդանտական պահեստի երկաթէ գանձարկղից յափշտակել է 3000 րուբլի։

✦ Պետերբուրգ մեկնեց ծառայութեան գործերով Միքայէլեան հիւանդանոցի գըլխաւոր բժիշկ Գուրկօն։

✦ Լոյս տեսաւ «Տարազի» № 10 արտակարգ համարը, որը նուիրված է Ֆրանց Լիստի և Մ. Նալբանդեանի յիշատակին։ Համարի մէջ մտնում են մի շարք յօդուածներ։ Դրանցից հետաքրքրական են Եր. Պալեանի, Ց. Սոլօմեանի, Ami-ի, Կոմիտաս վարդապետի յօդուածները։ Այս համարը զարդարված է Ֆրանց Լիստի, Մ. Նալբանդեանի պատկերներով և վերջինիս տնակի նկարով։ «Տարազի» այս համարը թողնում է նպաստաւոր տպաւորութիւն։

✦ Երէկ, առ. ժամը 9½-ին, Սուլըբնայա փողոցում, իր բնակարանում, «բրաունինգ» ատրճանակով անձնասպան եղաւ «Պրօվօդնիկ» ռեզինային ընկերութեան գլխաւոր հաշուապահ Ֆէօդօսի Պետրօվիչ Րօմանցէվ։ Գնդակը կպել էր քունքին։ Նա թողել է մի քանի նամակ, որոնցից միոնի մէջ՝ յանուն դատական և ոստիկանական իշխանութեան՝ խնդրում է իրան չը թաղել քրիստոնէական ծէսով, որովհետև նա ինքնասպանութիւն գործեց կեանքից ձանձրացած։ Պատճառը այն է, որ Րօմանցէվը տառապում էր թոքախտով և հէնց նախընթաց օրը նա հրաւիրել էր բժշկին։

✦ Շօրապանի գաւառում կալանաւորվել է Բաթումի քաղաքային հիւանդանոցի աւագ բժիշկ մօսկվացի Պրեանիշնիկօվին սպանողը։

✦ Բագուի քաղաքապետը «Նաուկա» ընկերութեան ձերբակալված անդամներից 14-ին որոշեց մի ամսով բանտարկութիւն։

✦ «Ю. К.»-ը հաղորդում է, որ լուրերի համաձայն Գանձակի ոստիկանապետ Վ. Բուլինկօվը նշանակվում է Նուխու գաւառապետ, իսկ Շուշու գաւառապետի գլխաւոր օգնական Եանկօվսկին՝ Գանձակի ոստիկանապետ։

✦ Միևնոյն թերթը գրում է, որ Թիֆլիսի դատաստանական պալատը Ղազախի գաւառապետ Մ. Րէուտին հեռացրեց իր պաշտօնից։

✦ Վրիպակ.—«Մշակի» երէկվայ համարում, Պետական Դումայի մէջ, Պուրիշկէվիչի ճառի մի պարբերութիւնը սխալ է տպվել։ Փոխանակ լինելու «ինչպէս չէ կարող լինել բեսարաբիական, կուրսկի կարծիք», տպված է «բեսարաբիական կուլակի կարծիք»։

ՏԵՂԵԿ. ՎՐԱՑ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

✦ Հոկտեմբերի 30-ին Թիֆլիսում վախճանված վրաց հասարակական-գրական գործիչ Նիկօլօզ Ցխվէդաձէի թաղումը տեղի կունենայ այսօր, նոյեմբերի 3-ին։ Ցուղարկաւորութիւնը կը սկսվի առաւօտեան ժամը 10-ին հանգուցեալի բնակարանից (Գօլովինսկայա փողոց № 10) դէպի Քաշվէթի ս. Գէօրգ եկեղեցին։ Թաղումը կը կատարվի Դիդուբէի եկեղեցու գաւթում, վրաց ազգային մի շարք գործիչների պանթէօնում։

✦ Վրաց գիմնազիայի դպրոցական մասնաժողովը որոշել է Ն. Ցխվէդաձէին իր հաշւով թաղել, որի համար յատկացրել է 250 րուբլի գումար։

✦ Վրաց Ֆիլարմոնիկ Ընկերութիւնը պատրաստել է եկեղեցական երգեցիկ խումբ, որը կերգէ հանգուցեալ գործիչ Ն. Ցխվէդաձէի յուղարկաւորութեան ժամանակ։

✦ Վաղը Վրաց թատրոնում Վրաց դերասանական խումբը խաղալու է Վ. Փաշփաղեանի «Ժայռ» պիէսը, որ թարգմանել է Դ. Կարապետեանը։

✦ Երկար յապաղումներից յետոյ վերջապէս վրաց հասարակութիւնը շարժվեց։ Քանի տարի է, ինչ արծարծվում է վրաց բեմի տաղանդաւոր և արդիւնաւէտ դերասանուհի հայազգի Մարիամ Սափարօվա-Աբաշիձէի 30-ամեայ բեմական գործունէութեան յօբելեանը կատարելու հարցը, առկայն ամեն անգամ յետաձգվում էր։ Այժմ վերջնականապէս որոշված է յարգելի տիկնոջ յօբելեանը կատարել 1912 թւի յունվարի 22-ին։ Այդ առիթով կազմված յօբելեանական մասնաժողովը որոշել է հրատարակել տիկնոջ կենսագրութիւնը, որպիսի գործը յանձնված է յայտնի դերասան Վ. Գունիային։ Որոշված է նմանապէս խնդրել տեղական թերթերին համապատասխան յօդուածներ նուիրել յօբելեարուհուն։

✦ Զօչխաթի գիւղի (Օզուրգէթի գաւառ) բնակիչները խնդրել են Վրաց մէջ Գրագիտութիւն Տարածող Ընկերութեան վարչութեանը, որպէսզի յիշեալ գիւղում հիմնվի մի գրադարան վրաց տաղանդաւոր ժողովրդական գրող հանգուցեալ Էգնատէ Նինօշվիլիի անունով։

✦ Քաղաքային ընտրողների «Նոր խումբ» կոչված հասարակական հոսանքի բիւրօն իր վերջին նիստում որոշել է ոչ մի համաձայնութեան մէջ չը մտնել վրացի ընտրողների խմբակի հետ, իրաւաբանների ընտրութիւնների ժամանակ։

✦ «Սախալխօ Գազէթին» հեռագրում են Սուխումից, որ այնտեղի քաղաքային վարչութեան անդամ է ընտրվել իշխան Տարաս Անչաբաձէն։

✦ Վրաց մէջ Գրագիտ. Տարածող Ընկերութեան Թէլաւի ճիւղը Զվէլի Գավազի գիւղում բանալու է ձրի գր.-ընթերցարան։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

—

Արքունական թատրոնում

Ներկայ աշնանը օպերային խումբը տուել է արդէն 50 ներկայացում։

Շնորհիւ իր ղեկավարների խումբը կարողացել է դասաւորել իր ոյժերը, աջող պատրաստվել և հետաքրքրական դարձնել իր ներկայացումները։

Նոյեմբերի 1-ին նորից ներկայացվեց «Ֆաուստը»։ Մեֆիստոֆելի դեր կատարող Մօզժուխին իր ձայնով, իր երգով և կենդանի խաղով հաճոյք էր պատճառում հասարակութեան։

Վալենտինի դերի մէջ հանդէս եկաւ Կնեազկինին ուժեղ, սխորժալուր ձայնով և զգացված երգով։

[illegible]

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԻՐՈՒ ԳՐՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ԱԳԱՑԻ ԿԻՆԸ

IV *)

[illegible]

*) Տես «Մշակ» №№ 238, 139 և 241.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Երեւան, 26 նոյեմբերի

[illegible]

է արդարև մի այդօրինակ խայտառակ ցուցակի առաքումին, որից և այսօր իսկ չունեմ ամենևին և ոչ մի տեղեկութիւն, որպէս՝ և ո՞ր, և ենչպիսի վիճակի կողմից՝ նշանակված կամ ընտրված լինելուցս։

Իսկ եթէ տեղի ունեցած ընտրումն կամ նշանակումն կատարված է միանգամայն ինքնաբերաբար, այդ դէպքում կը մնայ յայտնելու բուռն յարգանացս հաւաստիքը՝ յանձին ընտրութեան նուաստիս ի գործ արբազան ծառայութեան։

Սիօն վարդապետ

—

Գրիգորիոպոլ, 15 նոյեմբերի

«Մշակի» ֆելիէտոնիստ պ. Սալ-Մանը կամենալով իր ընթերցողներին օրինակներով բացատրել «Թալան» և հոմանիշ օկկուպացիա, կոմպենսացիա, աննեկսիա և էկսպրոպրիացիա բառերը՝ թերթիդ № 209-ում «Գծեր կեանքից» վերնագրով իր ֆելիէտոնում ինձ և անտես չէ արել։

«Մշակի» № 201-ում կարդացած լինելով մի տենդենցիօզ թղթակցութիւն, որ ես, Ստաւրոպոլից մեկնելիս, հետս տարել եմ նաև (?) մանկավարժական ժողովի արձանագրութիւնները (ժամանակ չունենալով յանձնել այն), որով, որպէս թէ, դժուար դրութեան մէջ եմ դրել ուսուցիչներից մէկին՝ ծխ. ժողովին դպրոցական ներքին կեանքի հետ ծանօթացնելու ժամանակ՝ առանց գոնէ մի քիչ մտածելու, մինչև իսկ առանց ուշադրութիւն դարձնելու թղթակցի՝ «ժամանակ չունենալով յանձնելու այն» խօսքերի վրա՝ խկոյն ֆելիէտոնի նիւթ է դարձնում այդ թղթակցութիւնը՝ իմ վարմունքը անուանելով աննեկսիա, կամ ուրիշ խօսքով թալան, դրանով մեղադրելով ինձ ուրիշի սեփականութիւնը իւրացնելու մէջ, երևի այն ենթադրութեամբ, թէ ամեն ինչ կարելի է ֆելիէտոնում գետեղել և անպատիժ մնալ։

Ոչ ժամանակ ունեմ և ոչ էլ հարկադրրված եմ տեսնում ինձ առայժմ այստեղ այդ արձանագրութիւնների պատմութիւնն անելու, ինչպէս նաև հետս վերցնելու բուն շարժառիթների մասին իւրաքանչիւր հարցասէրի, ի թիւս որոց և Սալ-Մանին կամ՝ Ստաւրոպոլից գրված թղթակցութեան հեղինակ Ծխականին հաշիւ տալու։ Բայց միայն այսքանը կասեմ, թէև այն էլ աւելորդ, այդ պարոններին, որ այդ արձանագրութիւնները տակով անելու կամ այլ նպատակով չեմ հետս վերցրել և եթէ հապճեպ իրերս կապկպելիս սխալմամբ գրքերիս հետ գրուզ տուած չը լինէի, այլ հետս վերցրած, վաղուց յանձնված կը լինէին ըստ պատկանելոյն, ինչպէս խոստացել էի մեկնելուս օրը հոգաբարձութեան քարտուղարին։ Իսկ դա ո՛չ թալան է, ո՛չ էլ քաղաքակիրթ եւրոպացու լեզուով ասած՝ աննեկսիա կամ էքսպրոպրացիա։

Խաչ. Տէր-Ենոքեան

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Մոսկվայից հեռագրում են, որ կաթողիկոսական պատուիրակի նոր ընտրութիւնը յետաձգված է նոյեմբերի 6-ին։

✦ Այսօր լրանում է Ռուսաստանի առաջադրած ուլտիմատումի օրը, երբ Պարսկաստանը լիովին բաւարարութիւն պիտի տայ ռուսական պահանջներին։ Հակառակ դէպքում Պարսկաստանը գրաւվելու է։

✦ Պարսից պետական խնամակալը «Н. Вр.»-ի թղթակցին յայտնել է, որ հրաժարվում է դաւադիրներից ձանձրացած և չուզենալով ականատես լինել պետութեան կործանման։

✦ «Tageblatt» գերմանական թերթի երեկոյեան համարում ասված է, թէ «Կենդանի դիակը» գրել է ոչ թէ Լ. Տոլստոյը, այլ Սոլովիևը. «Այդ փրկում է—յայտնում է լրագիրը,— Տոլստոյին, որովհետև պիէսը լուրջ ուշադրութեան արժանի չէ»։

✦ Օդեսսայում կալանաւորվեց լորտես Միշիկը, որ Լօնդօնի դրամաշորթութեան մասնակցողներից է։ Ռուսաստանում նա դատվել է շատ անգամ և ընդհանուր առմամբ բոլոր դատավճիռներով նա դատապարտված է 101 տարվայ տաժանակիր աշխատանքների։ Մահվան պատժի Միշիկը ենթարկվել է 4 անգամ, բայց ամեն անգամ էլ փախել է։ Օդեսսայում նա շփվում էր բարձր հասարակութեան հետ։ Նրա մօտ գտնվել է 20,000 ր. չեկ։ Միշիկի հետ ձերբակալված են նրա 5 համախոհները։

✦ Իտալիան սպառնում է Թիւրքիային ռմբակոծել Սալոնիկը, եթէ Թիւրքիան հաշտութիւն չը կնքէ։

✦ Իտալիայից նոր զօրքեր են ուղարկվում պատերազմի բեմը։

✦ Տրիպոլիսում իտալացիների և թիւրքերի մանր ընդհարումները շարունակվում են։ Վերջին լուրը կուռում իտալացիք մեծ ջարդ են տուել թըշնամուն։

✦ Այժմ իտալացիներն են խստագոյն բողոքում թիւրքերի և արաբների գազանութիւնների դէմ։

✦ Միայն Միլան քաղաքում 600,000 ֆրանկ հանգանակվեց յօգուտ պատերազմի։

✦ Ֆրանսիական սօցիալիստները ժօրէսի միջոցով կամենում են արգելք լինել ֆրանս-գերմանական համաձայնութեան վաւերացման, մինչև որ բոլոր գաղտնի կէտերը լուսաբանվեն Ֆրանսիայի և Սպանիայի միջև։

✦ Գերմանական կայսրը արգելեց պրինցներին բէյսբոլ յաճախել։

✦ Ցայտնի չէ, թէ ներկայումս ո՞ւր է գտնվում չինական թագաւորական գերդաստանը։

✦ Պեկինից ամեն օր փախչում են մօտ 30,000 մարդ։ Մինչև օրս փախել են մօտ 400,000 մարդ։ Փողոցները դատարկվել են։ Աւազակները ախորժակները լարել են՝ քաղաքը կողոպտելու։

✦ Մանջուրական կառավարութիւնը յեղափոխականներին գրգռում է՝ առաջ բերելու եւրոպացիների կոտորած։ Այդ ճանապարհով կառավարութիւնը յոյս ունի, որ Եւրոպան կը միջամտէ, որով և ներկայ դինաստիայի դրութիւնը կապահովվի։

✦ Տեանցզինում եապօնական քաղաքամասը պաշտպանում են չին յեղափոխականները։

✦ Խանկօուն յեղափոխականների ձեռքումն է։ Այնտեղ և ուրիշ տեղերում յեղափոխականները հաստատել են ֆինանսական, արտասահմանեան, քաղաքացիական, զինուորական և առեւտրական դեպարտամենտներ։

✦ Շանխայի բորսային կօմիտէն 200,000 լան նուիրեց յեղափոխականներին։

✦ Մուկդէնի զօրքերի մէջ բռնկվեց ապստամբութիւն։ Դրութիւնը սոսկալի է։

✦ Պէկին-Խանկօու գիծը նորից կառավարական զօրքերը գրաւեցին։

✦ Անգլիական զօրքերը թոյլ չեն տալու յեղափոխականներին գրաւել Տեանցզինը։

✦ Լուրեր են պտտվում, որ Եապօնիան հրաժարվել է քայլեր անել Մանջուրիայում։

✦ Չին յեղափոխութեան ներկայացուցիչները Շանխայի գերմանական հիւպատոսին ներկայացրին բողոքի յայտարարութիւն ընդդէմ Գերմանիայի միջամտութեան։

✦ Պետերբուրգի դիպլօմատիական շրջաններում չափազանց յուզիչ տեղեկութիւններ են ստացվել Մանջուրիայում տիրող դրութեան մասին։ Ամեն բոպէ այնտեղ սպասվում է ապստամբութիւն չինական մասի կողմից։

✦ Պետերբուրգում կարծում են, որ Խարբինում և հիւսիս-մանջուրական երկաթուղագծի շուրջ գտնվող ռուսաց զօրքերին հրաման կուղարկվի ուժով ճնշել ամեն մի ապստամբութեան փորձ չինացիների նկատմամբ։

✦ Պետերբուրգի դիպլօմատիական շրջաններում պաշտօնական տեղեկութիւն ստացվեց, որ Կորէայում գտնվող եապօնական զօրքերին պատուիրված է պատրաստ լինել անակնկալ կերպով Հարաւային Մանջուրիա մտնելու համար։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

1 նոյեմբերի

ՕԴԵՍՍԱ։ Կալանաւորվեցին երեք հոգի այն խմբից, որ փորձում էր կեղծ ընկալաթղթերով 14,500 րուբլի ստանալ միջազգային բանկի Վարշավայի բաժանմունքից։

ՍԿՕԲԵԼԵՎ։ Գօրօչակօվօ-Ֆէդչէնկօ շրջատեղում երկաթուղու վագօնից 80,000 րուբլու յափշտակութեան մէջ ենթադրվում է սիմուլիացիա։

ԲԵՐԼԻՆ։ Կազմակերպվեց կօմիտէտ մի քանի դրամատներից բաղկացած՝ կռիւ մղելու համար ռուսաց կառավարութեան նախագծած Վարշավա-Վիէննայի գիծը գնելու դէմ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Վերադարձաւ Սաբլէրը։

Սենատը Պետերբուրգի դատաստանական պալատին պատուիրագրեց յանձնարարել իր անդամներից մէկին գալ Մոսկվա և քննել այն պատճառները, թէ ինչու են խոշոր թւով գործեր կուտակվել Մոսկվայի դատ. պալատի քաղաքացիական դեպարտամենտների մէջ, որպիսի հանգամանքը արդար դժգոհութիւն է յարուցանում։

Ուղղափառ եկեղեցու գործերի մասնաժողովը ընդունեց այն օրինագիծը, որով ամեն տարի պետական գանձարանից 600,000 րուբլի է տրվելու քաղաքային ու շինական հոգևորականութեան ռոճիկները աւելացնելու համար։

Մինիստրների խորհուրդը արգելք չը գտաւ բաւարարութիւն տալու գումայի 35 անդամների առաջարկութեան, որպէսզի մօսկվայի գիւղատնտեսական ինստիտուտը իրաւունք ունենայ տալ մագիստրոսի և դօկտորի աստիճաններ։

Ժող. լուսաւորութեան մինիստրի թոյլտւութեամբ մինիստրութեան բոլոր կրթական հաստատութիւններում նոյեմբ. 8-ին, Լօմօնօսօվի յիշատակի տօնման օրը, աշակերտութիւնը ազատվելու է պարապմունքներից։

Բիւջէտային մասնաժողովը ընդունեց այն օրինագիծը, որ գանձարանից նպաստներ է որոշում թոքախտի դէմ մաքառող հաստատութիւնների համար։

ՓԱՐԻԶ։ Ֆրանսիայի և Գերմանիայի հանքարդիւնաբերողները միացան Մարօկկօյում գործելու համար։

ԻՕՀԱՆՆԻՍՏԱԼ։ «Շվարէն» դիրիժաբլը առաւօտը բարձրացաւ դէպի Պոտսդամ 18 մարդկանց հետ, որոնց թւումն էր պետական կանցլէրը կնոջ հետ։

ՎՕԼՕԳԴԱ։ Մեծ Ուստիւգի զէմստվային ժողովը որոշեց միջնորդել ի յաւերժացումն Լօմօնօսօվի ծննդեան 200-ամեակի օրվայ պօլիտեխնիկում հաստատել Ուստիւգում։

ԲՐԻՒՍԵԼ։ Դատարանը մերժեց պրինցէսի Լուիզայի պահանջը՝ ստանալու Լէօպօլդ թագաւորի ժառանգութեան մի մասը։ Դատարանը ժառանգներին յատկացրեց միայն այն, ինչ որ թագաւորը իր մահից մի քանի օր առաջ կտակել էր Նիդէրֆիւլբախի բարեգործական հաստատութեան։

ՏՐԻԷՍՏ։ Գործադուլ արին ապրանքներ ուղարկող ֆիրմաների բանուորները։

ՎԻԷՆՆԱ։ Այն աւտօմօբիլը, որի մէջ նստած էին դքսուհի Պարնսկայան մեծ դքսուհի հետ և երկու պալատական տիկնայք, երեկոյեան ընդհարվեց քաղաքի մօտ լապտեր չունեցող գնացքին։ Տիկինները թեթև վիրաւորված են, դքսուհին և աղջիկը ստացան ուղեղի ցնցում։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ժողովրդական կրթութեան մասնաժողովը ընդունեց մասնաւոր կրթական հաստատութիւնների օրինագծի առաջին յօդուածը, որ իրաւունք է տալիս մասնաւոր դպրոցներ, դասարաններ ու դասընթացքներ բանալու զէմստվօներին, քաղաքներին, դասակարգերին, մասնաւոր ընկերութիւններին ու միութիւններին։

Օրէնսդրական առաջադրութիւնների կարգը քննող մասնաժողովը մերժեց զինուորական մինիստրի այն օրինագիծը, որով զումարներ էին խնդրվում մի քանի երկաթուղիների վրա ժանդարմների պահպանութեան համար, ցանկութիւն յայտնելով երկաթուղիների վրա սահմանված հսկողութիւնը յանձնել ընդհանուր ոստիկանութեան։

Խմբագիր՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ԲԺԻՇԿ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Մասնագէտ սիֆիլիս (606), միզասեռական, վեներական և կաշու հիւանդութիւնների։ Էլեկտրաբուժութիւն։

Ընդունե- (12½—2 ժ. ցերեկվայ։
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ առ. ժ. 9—10-ը։

Սօլօլակ, Բէբուտօվսկայա, № 33 (անկիւն Պասկէվիչի փողոցի)։ Տելէֆօն № 1175.

(ե. հ.կ.) 888. 100—24

ԲԺՇԿՆ. ՖԷԼԴՇԷՐ

Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ

Սրսկումն, լուացումն, մասսաժ, էլեքտրականութիւն, մարմնամարզութիւն։ Հիմնաւոր բժշկութիւն սուր և խրոնիքական տրիպէրի, սեռական թուլութեան, անկարողութեան և սերմնահոսութեան—ցոյց է տալիս հմուտ մասնագէտ բժիշկների։ Ծառաերկրեայ հիւանդներին տալիս է խորհուրդներ և բժիշկների հասցէներ։ Կարելի է ստանալ իմ կազմած «Գաղտնի հիւանդութիւնների բժշկարանը», գինը 50 կոպ., ճանապարհածախս՝ 15 կ.։ Հասցէս. Тифлисъ, Семеновская ул., № 9. Ընդունելութիւնը 3—5 ժամը երեկոյեան։

(ե.հ.կ.) 892. 50—22

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅՈՎՀ. ԱՐԱԲԱՋԵԱՆ

ՈՍԿԻ ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

(օ. մ.) 1046. 5—1

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԲԺԻՇԿ

Ց. ՄԵԼԻՔ-ՆՈՒԲԱՐԵԱՆ

(ՏԷՐ-ՄՈՎՍԻՍԵԱՆ)

Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւններ (Մասնագէտ. ԹՈՔԵՐԻ հիւանդութիւններ)

Ընդունե- (առաւօտեան ժ. 12—1-ը։
լութիւնը (երեկոյեան ժ. 4—6-ը։

Բէբուտօվսկայա, № 66.

(ա.օ.) 1035. 100—7

ԲԺԻՇԿ

Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։

Պրօֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում։

Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11.
(երեկ. ժ. 5—7.

Ելիզավետինսկայա փող. № 39. տել. № 1067.

(ա. օ.) 669. 100—60

ՆԿԱՐԻՉ

ԱՌԱՔԵԼ ՍԱԳԻՆԵԱՆՑ

(Նախկին ուսուցիչ Գէորգեան ճեմարանի և Էջմիածնի նկարիչ)

Ընդունում է զուտ հայկական ճաշակի՝ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՆԿԱՐՆԵՐԻ, ԽԱՉՎԱՌՆԵՐԻ, ԽԱՉԿԱԼՆԵՐԻ, նոյնպէս և ՊՈՐՏՐԷՏՆԵՐԻ ու ԴԵԿՈՐԱՑԻԱՆԵՐԻ պատուէրներ նպաստաւոր պայմաններով։ Հասցէն՝ Тифлисъ. Красильная ул., ограда церкви св. Георгія (на Майданѣ).

(ա. օ.) 1047. 14—1

ԾԱԽՎՈՒՄ Է

Մ Ե Ղ Ր

Ա. Միխիթարեանի մեղուանոցից

Ֆունտը՝ 25 կ.։ Մի քանի պուդ գնողներին՝ զեղչումն։

Սլեպցօվսկի պերէուլօկ, № 5. (Օլգինսկայա փողոցի մօտ)։

(ե.հ.կ.) 1011. 12—8

ԱԿՑԻՕՆԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԼԱԲՕՐԱՏՕՐԻԱ

Իզմայլօվսկի պր., № 27.

Պարիզ 1910. ՈՍԿԷ ՄԵԴԱԼՆԵՐ Նիժնի-Նովգոր. 1896.

Ա Տ Ա Մ Ի Է Լ Ի Կ Ս Ի Ր

ԲԱՐՁՐ ՏԵՍԱԿԻ

ХИМИЧЕСКАЯ ЛАБОРАТОРІЯ С. ПЕТЕРБУРГСКАЯ
ЗАЯВЛЕНО ДЕПАРТАМЕНТУ ТОРГОВЛИ И МАНУФАКТУРЪ

Շնորհիւ գուրեկան հոտի և իր մէջ պարունակող բուսական նիւթերի, Ս.-Պետերբուրգի Քիմիական Լաբօրատօրիայի պատրաստած ատամի էլիկսիրը դարձել է տուալէտային անհրաժեշտ մի առարկայ։

ԱՏԱՄՆԱՓՈՇԻ—ԱՏԱՄԻ ՊԱՍՏԱ

Գլխաւոր պահեստը. Кавказское Т-во Торговли Аптекарскими Товарами—Тифлисъ, Баку, Батумъ.

525. 7—6

ԴԵՐՁԱԿ

Ա. Ն. ՄԱԼԵԱՆՑԸ

Փոխադրվել է Երևանեան հրապ., Խարազովի տունը, Քաղաքային Փոխատու Վարկի Ընկերութեան շարքում։

ԱՇՆԱՆ եւ ՁՄԵՌՎԱՅ սէզօնի համար ստացված են բացառապէս

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԿՏՈՐՆԵՐ

Ընդունվում են պատուէրներ քաղաքացիական և պաշտօնական զգեստների։

(հ.կ.) ԳՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ ԵՆ 1028. 5—4

ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ ԿՈՎԿԱՍԻ ՓՈԽԱՐՔԱՅԻ

ԴԻՒԱՆԱՏԱՆ ՏՊԱՐԱՆԸ

(ԼՕՐԻՍ-ՄԵԼԻՔՕՎՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑ, ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ՏՈՒՆ)

կատարում է ամեն տեսակ տպարանական աշխատանքներ, այն է՝ տպագրում է լրագիրներ եւ ամսագիրներ, գրքեր, բրօշիւրներ, բլանկներ, աֆիշաներ, ծրագիրներ, հարսանեկան հրաւիրատոմսեր, այցեքարտեր եւ այլն։

Ընդունվում են տպագրական պատուէրներ հետևեալ լեզուներով՝ ռուսերէն, հայերէն, վրացերէն, թուրքերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, աբխազերէն և լեռնականների բարբառով։ Պատուէրները կատարվում են մաքուր, ճշգրէն և չափաւոր գներով։ Ընդունվում են նաև շուտափոյթ կատարվելիք պատուէրներ առանձին պայմաններով։

Պատուիրողների ցանկութեան համաձայն, տպարանը պատուէրները կարող է կազմել տալ, կամ բրօշիւրներ շինել, ու այնու յանձնել։

ԿԱՆ ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՍԱԿ ԹՂԹԵՐ ՊՐԷՅՍ-ԿՈՒՐԱՆՏԻ ԳՆԵՐՈՎ։

Տ է լ է ֆ օ ն № 67.